ANUL XL
Nr. 799
1 martie 1995
29 Adar I 5755
12 pagini - 150 lei

REVISTA CULTULUI MOZAIC

APARE BILUNAR

ADMINISTRAȚIA: Str. Sf. Vineri nr. 9, telefon: 614 96 90; REDACȚIA: București, str. Popa Rusu nr. 24, telefon: 211 80 80

PURIM: Sărbătoarea bucuriei

ISTORIA NU IARTĂ

Tradiția a fixat sărbătoarea de Purim în fiecare an la 14 Adar, iar la 15 Adar - Șușan Purim. Dar nu vom înțelege de ce 14 Adar până nu vom parcurge măcar schematic lunga perioadă a infiltrării elenismului în mica noastră țărișoară care se numea Iudeea.

Elenismul dezvoltase o cultură idolatră, populată de zei și legende legate de zei. Popor politeist (cultura greacă număra zeci de zei și zeițe cu închipuite funcții și puteri supranaturale, cu denumiri și domenii fantastice, cărora li se atribuiau forțe supranaturale), grecii nu puteau înțelege superioritatea iudaismului, care se ridicase de la credința într-o multitudine de zei, ce se iubeau, se certau și se comportau adesea subuman, la credința într-un singur Dumnezeu, conducător al lumii, bun și atotputernic, care răsplătește pe cei buni și pedepsește pe cei nelegiuiți.

Era o deosebire esențială între primitivismul politeist, oricât de poleit ar fi fost el prin statui aurite, prin manifestări care degenerau adesea în cel mai josnic desfrâu și superioritatea monoteismului iudaic, care concepea existența unui singur Dumnezeu bun, puternic și milos, care judecă popoarele și hotărăște destinul istoriei. Un Dumnezeu care refuză jertfe umane, cere dreptate pentru toți și milă pentru cei năpăstuiți, face binele și urăște răul, este un Dumnezeu al dreptății, ține

HAIM RIEMER

Continuare în pag. 5

CUM SĂ TRĂIM FĂRĂ HAMAN?

Acesta e tristul adevăr. Nu putem trăi fără Haman. De câte ori am zis : „Gata, s-a terminat cu ura, cu războiul, cu mașinile-capcană și alte scomeli de dată mai recentă ale minții noastre bolnave de dorul progresului", de câte ori am vrut să ne înecăm în oceanul umanității (dacă s-au înecat alții, de ce să nu ne înecăm și noi?!), de atâtea ori bunul Haman a avut grijă să ne facă să ne schimbăm intențiile. Așa ne învață chiar Talmudul: cei 48 de profeți și cele 7 femei profetese, cu toții laolaltă, n-au izbutit să-i readucă pe evrei la iudaism, să restabilească unitatea poporului evreu, în măsura în care a făcut-o un singur Haman (Talmud Bavli, Tractatul Meghila, folio 14). Hamani mari, Hamani mici, dar, oricum, **lor** trebuie să le fim recunoscători. Fără ei mai existam oare?

Nu numai că l-au adus pe Ilya Ehrenburg în situația să declare : „Voi rămâne evreu cât timp mai există pe lume un singur antisemit" - și la fel spunem și noi -, dar cine ne-ar fi ajutat să scriem, să compunem muzică, să pictăm etc. atâtea capodopere ale culturii universale (ca modalitate de rezistență spirituală față de voința lui de a ne distruge, de la Nabucodonosor și Titus până la Hmelnițki și Hitler) dacă nu era binefăcătorul nostru Haman? Ca să nu mai vorbim de contribuția lui în cinematografie!

Nu, nu-i nici un gând șăgalnic aici. Avem nevoie unii de alții. Haman de Ahașveroș. Fără un satrap ce se mișcă ca o roză a vânturilor la cea mai ușoară adiere a unui sfat de curtean și dormitează pe tron, nu devenea el factotum la Susa. Fără proiectul de „soluție finală", Ester nu și-ar fi descoperit vocația de politician și nu ne-ar fi făcut atenți asupra problemei egalității sexelor. Iar Mordehai - oricât de loial și de demn și de uman ar fi fost - nu rezolva nimic fără insomnia lui Ahașveroș, fără voluptatea puterii și bucuria lui Haman de a face rău oricui nu i se înclină destul de adânc, fără sensibilizarea nepoatei Ester asupra primejdiei colective.

Și ce se întâmplă dacă ordinea „firii" e încălcată, dacă-i acordăm „o șansă" lui Haman și credem în frumoasele lui intenții și ne lăsăm furați de lacrimile lui de crocodil? Ascultăm la lecția de istorie ce s-a întâmplat cu Academiile babiloniene, cu „secolul de aur" spaniol, cu tot ce-au realizat intelectualii evrei din Viena atât de dragă lor a acestui început de veac. Ascultăm la buletinele de știri ale zilei: atentat la Buenos Aires asupra unei instituții comunitare evreiești, detonarea

E. SUHOR

Continuare în pag. 5

ARANJAMENTUL GRAFIC: MILLO BERGHOFF

De ce anume ne temem și de ce anume NU ne temem

În România Mare, înainte de război trăiau peste 800 000 de evrei, o cifră impresionantă sub raport demografic și care exprima, în același timp, valențele de conviețuire cu populația majoritară, română.

Războiul, cu deportările și lagărele lui sinistre, apoi anii așa-zisei dictaturi a proletariatului și ai așa-zisei democrații socialiste, cu antisemitismul lor mascat de lozinci patriotarde și internaționaliste, au dus la o scădere a acestei cifre de aproape optzeci de ori. Întrebarea care se pune este următoarea: vor continua să trăiască evrei în România sau vor pleca - cei care mai au puterea fizică și morală necesară - în Israel, patria lor din totdeauna?

De ce ne temem azi, cei ce trăim în România?

Nu ne temem de acuzații, fiindcă știm că nimeni nu este infailibil în afară de Dumnezeu. Ne-am despărțit însă de Cain la începutul istoriei, de vițelul de aur în drumul spre Patria Sfântă, de renegați atunci când ei au avut de partea lor pe dușmanii noștri în toate timpurile. Cine au fost și sunt dușmanii noștri? Cei care au dorit și doresc ca noi să nu existăm, cei care au dorit și doresc ca noi să nu avem o patrie, cei care au dorit să nu mai credem în Tora și în Dumnezeu, cei care au dorit și doresc să nu avem nimic pe pământ și nici în ceruri.

Ce acuzații absurde ni s-au adus? Ce gogorițe au fost inventate și la ce josnice minciuni au recurs antisemiții? Că „bem sângele altor popoare", că „vrem să jefuim și să dominăm", că „stricăm moravurile altora", că „înșelăm", că „am adus capitalismul (de feudalism și sclavagism nu ne acuză nimeni?), socialismul, ba și fascismul".

Așa cum gruzinii nu pot fi învinuiți că l-au născut pe Stalin, nemții că l-au avut pe Hitler, nici un popor nu poate fi învinuit pentru indivizii deveniți odioși în anumite împrejurări istorice.

BORIS MARIAN MEHR

Continuare în pag. 4

ÎN ACEST NUMĂR:

- IOSIF SAVA: Sărmanul Fredy Mendelsohn pag. 3
- EZRA ALHASID: Un criptoevreu celebru - contele duce de Olivares pag. 4
- Matematicieni de prestigiu din România: Solomon Marcus pag. 6
- Centenar Eugen Relgis pag. 7

Un autor realist, dur şi corect despre peregrinările sale prin Bucovina şi Transnistria

EDGAR HILSENRATH

În 1990, prestigiosul premiu literar german „Alfred Döblin" a fost decernat unui prozator a cărui operă se bucură de o deosebită apreciere nu numai în Germania, ci şi în S.U.A. şi în mai multe ţări europene, dar care în România nu a văzut încă lumina tiparului. Este vorba de Edgar Hilsenrath.

Biografia acestui scriitor - puţin obişnuită, de altfel - a exercitat o puternică înrâurire asupra creaţiei sale. Născut în 1926 la Leipzig, într-o familie de comercianţi evrei, Edgar Hilsenrath şi-a petrecut copilăria la Halle. În 1938, înfricoşat de pogromurile naziste, tatăl şi-a trimis soţia şi pe cei doi fii la Siret, în Bucovina, unde aveau rude. În 1941, adolescentul Hilsenrath este deportat, împreună cu familia, în ghetoul evreiesc înfiinţat atunci la Moghilev Podolsk, în Transnistria.

Odată cu prăbuşirea frontului de răsărit, el se întoarce în România, dar, chiar după un an, pleacă în Palestina. În 1951, se mută în S.U.A., unde trăieşte, până la sfârşitul anului 1975, ca cetăţean american. La New York duce mai întâi o viaţă de privaţiuni, câştigându-şi existenţa ca spălător de vase, de geamuri şi de maşini. Concomitent, lucrează la cartea sa de debut, romanul „Noapte", care va apărea, în 1964, în versiune engleză. După 9 ani, timp în care i se publică, în tiraje impresionante, şi versiunea engleză a celui de-al doilea roman, intitulat „Naziştul şi frizerul", Hilsenrath ia totuşi hotărârea de a se întoarce în ţara sa de baştină, stabilindu-se în Berlinul Occidental. Fusese de la începutul carierei sale un scriitor de limbă germană şi nu reuşise să se adapteze modului de viaţă american.

La marile edituri vest-germane, romanele sale - publicate mai întâi în Statele Unite - încep să apară, din 1974, în limba germană, trezind atenţia criticilor de specialitate.

Romanul „Nacht" - „**Noapte**" -, în care se întreţes elemente autobiografice, reflectă lupta disperată pentru supravieţuire a evreilor din Basarabia şi Bucovina deportaţi în Transnistria şi condamnaţi la pieire prin înfometare şi frig.

Cartea a fost astfel caracterizată, în 1977, în revista „Der Spiegel": „«Noapte» este un roman al faptelor, al realităţii, o operă dură, directă. Cu relatarea într-adevăr cinstită, cu acest «Pe frontul de vest nimic nou» evreiesc, Hilsenrath şi-a smuls groaza din suflet".

Specificul romanului „Noapte", conceput cu oarecare detaşare de subiect, folosind un limbaj neutru, laconic, constă în renunţarea totală la orice reflexe asupra modului în care această dramă a luat fiinţă sau asupra eventualului ei sens. Starea de lucruri existentă în ghetou este privită fără tânguieli; gânduri de fugă se ivesc acolo tot atât de puţin ca şi planurile pentru o răscoală colectivă. De altfel, fuga era practic imposibilă aici; jur-împrejur era o armată ostilă.

Doar figura luminoasă a Deborei Ranek, care întruchipează dragostea faţă de aproape, rămâne ca o imagine vagă a universului din care aceşti oameni au fost izgoniţi. „Rămâne aproape de neconceput că un om capabil să scrie o asemenea carte a fost, în acelaşi timp, capabil de atâta reţinere - se afirmă într-o recenzie apărută în „Frankfurter Algemeine Zeitung" -, că mânia şi furia nu i-au asprit condeiul". Şi autorul recenziei conchide: „«Noapte» e un roman perfect, rece, scris cu detaşare, dar care merge la inimă".

Romanul „**Naziştul şi frizerul**" a fost publicat în Germania abia în 1977, la şase ani după versiunea engleză care i-a adus scriitorului celebritatea. E de reţinut că scrierea atinsese, în traduceri succesive, un tiraj total de peste un milion de exemplare. Romanul redă,cu o logică ce se apropie de absurd, am putea spune, povestea unei substituiri de identitate. Antieroul este asasinul în masă Max Schultz, care, ca zbir SS-ist, participase la exterminarea a două sute de mii de evrei într-un lagăr din Polonia. După

LITERATURĂ

război, el reuşeşte să scape de urmărire însuşindu-şi identitatea uneia din victimele sale din lagăr, aceea a evreului Finkelstein. Nimeni nu-l bănuieşte, căci Schultz cunoscuse istoria şi tradiţiile evreieşti încă din adolescenţă, chiar în casa fostului său coleg de clasă, la al cărui tată învăţase meseria de frizer. De altfel, fizionomia lui Schultz seamănă vădit cu acelea ale unor caricaturi antisemite apărute în fiţuica nazistă instigatoare „Der Stürmer". La bursa neagră din Berlin, proaspăt născutul Schultz-Finkelstein face carieră. El are drept capital un sac cu dinţi de aur smulşi din gura victimelor sale. Între timp, un fost camarad din SS i-a tatuat pe braţ numărul de „deţinut" din lagăr.

Pentru a i se pierde definitiv urma, emigrează, la doi ani după terminarea războiului, în Palestina, se integrează în mişcarea subterană împotriva dominaţiei engleze şi se căsătoreşte. După crearea Statului Israel, îşi construieşte o nouă existenţă ca cetăţean respectabil, proprietar al unui salon de frizerie. Între timp, mustrările de conştiinţă îl cuprind tot mai mult pe fostul ucigaş, pe măsură ce îmbătrâneşte. Dar declaraţiile pe care le face cunoscuţilor săi sunt considerate de aceştia drept urmare a unor tulburări psihice contractate în timpul presupusei sale „detenţii în lagăr". El va muri apăsat de crimele comise, pe pământ israelian, în apropierea „pădurii celor şase milioane", a celor şase milioane de victime ale terorii naziste.

Romanul „Naziştul şi frizerul" convinge ca parabolă monstruoasă despre substituirea de identitate, satira, adeseori biciuitoare, exprimându-se într-un şir de scăpărări groteşti. Acestea îşi fac apariţia de la primele pagini ale cărţii, când antieroul descrie fuga SS-iştilor prin pădurea poloneză înzăpezită, uciderea majorităţii lor de către partizani sau perioada petrecută de el în coliba bătrânei Varia, unde găsise refugiu.

După un dialog chinuitor cu propria conştiinţă, care îl acuză prin intermediul intervenţiei imaginare a bătrânului judecător Wolfgang Richter, Max Schultz se stinge din viaţă. Existenţa îi va fi curmată în mod simbolic de vântul care bate din pădurea celor şase milioane. În finalul cărţii, Hilsenrath renunţă la masca satiricului, dezvăluindu-se cititorului ca un moralist întristat.

La început, romanul „Naziştul şi frizerul" a surprins critica literară vest-germană. Tonul uneori dispreţuitor al acestui roman picaresc, ca şi descrierile în care Hilsenrath foloseşte umorul negru au stârnit nedumerire şi printre colegii săi scriitori. În 1977, marele prozator Heinrich Böll pomenea, în revista „Die Zeit", despre îndrăzneala dificilă a cărţii lui Hilsenrath,adăugând: „În ciuda îndrăznelii sale, ea poate fi considerată drept o reuşită, un atu pentru autor, pentru limbajul folosit de el, care bântuie sălbatec, aparent în neştire, dar care atinge sufletul cititorului, desfăşurând o poezie sumbră şi calmă în acelaşi timp".

După întoarcerea sa în Germania, Hilsenrath scrie, în 1979, romanul „Fii atent, tovarăşe Mandelbaum!", o satiră mai puţin realizată, la adresa comunismului şi a capitalismului totodată. Un an mai târziu, apare o retrospectivă autobiografică - romanul „Mărturisirea lui Bronski". În cuvântul înainte la această carte, Hilsenrath precizează:

„Chiar şi scenele - chipurile - indecente ţin de această carte, pentru că ţin de viaţa mea; sunt parte componentă a ambianţei zugrăvite aici, a frustrării şi a singurătăţii în care am trăit".

În 1983, scriitorul publică volumul „Zibulski sau Antena în burtă", înmânunchind 24 de dialoguri inspirate din experienţa acumulată de scriitor cu privire la realitatea socială din Berlinul Occidental şi din Republica Federală Germania. Personajul Zibulski îi slujeşte ca deţinător al unor roluri sociale şi al unor poziţii ideologice diferite.

Romanul lui Hilsenrath intitulat „Basmul despre ultimul gând" are drept tematică represaliile turcilor împotriva armenilor după răscoala acestei populaţii din Imperiul otoman, la începutul secolului al XX-lea, pentru drepturile sale legitime, răscoală cu epilog tragic - un genocid împotriva armenilor.

Aici scriitorul atinge din nou culmi artistice comparabile celor întâlnite în primele două opere ale sale, îndreptăţind răsplătirea sa cu premiul despre care am pomenit la începutul prezentării: Premiul „Alfred Döblin".

JOSETTE DAN - MAIDANEK

„CÂNTECELE" LUI HERMANN ADLER

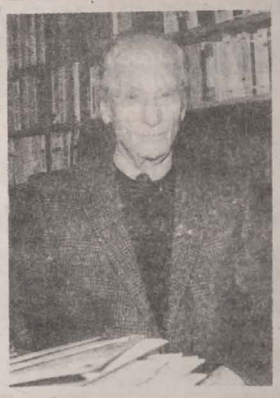

■ HERMANN ADLER

La Basel, a avut loc de curând o importantă manifestare culturală. Scriitorul Hermann Adler a dat citire unor poezii din opera sa „Gesänge aus der Stadt des Todes" („Cântece din oraşul morţii").

Hermann Adler, care a trăit la Nürnberg, a trebuit să fugă din cauza naziştilor, mai întâi în Cehoslovacia şi apoi în Polonia. El a luat parte activă la răscoalele din ghetourile Varşoviei şi Vilnei şi s-a preocupat de salvarea unor evrei, acţiuni la care a conlucrat cu plutonierul german Anton Schmid, ulterior executat. Trecând prin Budapesta şi Bergen-Belsen, el a ajuns, împreună cu soţia sa, cu puţin timp înainte de încheierea celui de-al doilea război mondial, la Basel, în Elveţia, unde s-au şi stabilit. În 1945 i se publică în Elveţia două lucrări: „Ostra Brama, Legende aus der Zeit des grossen Unterganges" („Ostra Brama, legende din timpul marii nimiciri") şi „Gesänge aus der Stadt des Todes". Ele au lăsat multor cititori - până în ziua de azi - o impresie de neuitat. Cu o vigoare extraordinară, este prezentată monstruozitatea exterminării, care s-a abătut asupra poporului evreu. Prigoana şi cruzimea, jalea şi durerea şi, concomitent, refuzul evreilor de a nutri sentimente de ură şi răzbunare au găsit în creaţia lui Hermann Adler o expresie inegalabilă. Din operele sale ulterioare trebuie menţionată „Lied vom letzten Juden" (1951), o transpunere liberă, în versuri, din idiş a poeziei lui Yitzhak Katznelson „Dos Lied fun oisgehargeten yiudischen Volk" („Cântecul despre poporul evreu masacrat").

Ulterior, Adler a scris multe eseuri pentru programele radio pe diferite teme de ştiinţe sociale. În 1991, i s-a decernat premiul pentru literatură şi artă de către Fundaţia „Salomon-David-Steinberg".

O doamnă a culturii

Colomba Voronca, soţia marelui scriitor Ilarie Voronca, s-a stins din viaţă la 25 august 1994, lângă Paris, la Palaiseau.

Memoriile despre soţul ei, Ilarie Voronca (Eduard Marcus, 1903-1948), despre Claude Sernet, fratele ei, poetul simpatizant al Rezistenţei franceze, se conjugă cu poziţia sa faţă de poezie şi arta modernă. Un articol semnat de Alexandru Niculescu, sublinia („Colomba", în **România literară**, nr. 38/1994): „Cultura românească de astăzi trebuie să ia act de existenţa Colombei Voronca, care a personificat, ani de-a rândul (precum Saşa Pană, la Bucureşti), dăinuirea avangardei româneşti. A fost dat acestei demne femei cu formaţie ştiinţifică (inginer chimist) să apere, în Franţa, memoria lui Tristan Tzara, Ilarie Voronca, Benjamin Fondane (B. Fundoianu), Claude Sernet, a lui Brâncuşi şi a lui Marcel Iancu - urmându-şi curajos, drept, inmuabil destinul".

A iubit România şi plaiurile Moldovei natale, făcând din casa sa „un adevărat muzeu al literaturii şi artei româneşti".

ENCICLOPEDIE

La finele anului trecut a apărut cea de-a 25-a ediţie a Enciclopediei personalităţilor din estul Statelor Unite şi din Canada, „Who's Who in the East. 1995-1996". Lucrarea înregistrează cu lăudabilă promptitudine toate figurile marcante din domeniile ştiinţei, artei, vieţii publice, consemnând nu numai titlurile operelor elaborate şi funcţiile deţinute, ci şi amănunte biografice, numele rudelor apropiate, data căsătoriei, cultul de care aparţin ş.a. De exemplu, lui R. I. Udler, eminent lingvist din Republica Moldova, i se consacră un articol la numai doi ani de la stabilirea în America: „Născut la Brăila, Muntenia, România... Soţia Malka (Gleizer)... Membru (coresp.) al Academiei de Ştiinţe din Moldova şi al Prezidiului acestui for... [Confesiunea] evreiască («Jewish»)" etc.

BIANCA MARCOVICI

DESPRE FERICIRE

defilez şovăielnic prin casă
afară plouă şi e duminică
speram să nu-mi amintesc
ce am de făcut
(copiii s-au dus la Talmud Tora,
tu îţi fluieri melodia preferată)
aştern pe hârtie constelaţiile
scaunului meu, metodic,
dau scaunul înapoi, mă aşez pe altul -
greutatea gospodăriei zace
prinsă în curele ca o rană
pe spatele meu,
nu întreb pe nimeni ce socoteli să ţin,
caut cheia de la uşa ce duce
spre camera cu provizii de fericire
şi defilez din nou să împart
câte un bob din ea...
astăzi am reuşit... dar mâine?

ALINA IORDACHE

EREV ŞABAT

Priveşte atent
lumânarea de Şabat:
flacăra ei tremurândă
desenează Templul
Ierusalimului de aur,
căldura ei îţi picură
în suflet Tora,
iar arderea ei de tot
e devotamentul pentru lume
al neamului din care vii.
Iubeşte în linişte
lumânarea de Şabat.
Umple-ţi gândul
cu lumina ei curată.
Nimic nu valorează mai mult
aici şi acum
decât tăcerea ei reculeasă.

Sărmanul FREDY MENDELSOHN

Încerc în ultima vreme să scot la iveală câteva documente ce atestă nenorocirile aduse de totalitarisme în planul muzicii româneşti. Am început investigaţia răsfoind revista „Muzica" în ediţia ce apare în frontul publicistic românesc în anul 1950, imediat după celebra rezoluţie moscovită redactată de cumplitul Jdanov despre arta formalistă. Printre principalii mesageri ai terorismului cultural stalinist, îl găsesc pe minunatul om şi compozitor care a intrat în istoria muzicii româneşti sub numele de Alfred Mendelsohn. Te-nfioară obtuzitatea frazelor din mulţimea articolelor şi cuvântărilor sale. „Arta sovietică - scria în 1950 muzicianul în vârstă de 40 de ani - este cea mai înaintată din lume, pentru că este expresia celor mai înaintate idei, pentru că este purtătoarea ideilor revoluţiei socialiste şi reflectă cu o bogăţie şi o varietate unică esenţa socială a erei staliniste".

„Construirea societăţii comuniste este cea mai înaltă expresie a unei vieţi fericite - scria Alfred Mendelsohn, într-un torturant limbaj de lemn, în 1950. Însemnătatea premiilor Stalin depăşeşte cu mult hotarele Uniunii Sovietice. Sprijinul şi preţuirea Partidului şi Guvernului sovietic pentru asemenea opere demonstrează întregii lumi dorinţa de pace a oamenilor sovietici, răspunsul lor hotărât la propaganda ideologică a imperialismului anglo-american şi a sateliţilor săi, care nu poate opune minunatei înfloriri a artei sovietice şi a democraţiilor populare decât aspectele hidoase ale propriei lor descompuneri".

Rămâi uimit cum un creator de talent şi remarcabilă ştiinţă muzicală, un om de reală cultură, plin de farmec şi putere de seducţie asupra muzicienilor şi publicului, încărcat de glorie şi de bani, poate sluji în mod necondiţionat o utopie, un regim politic amoral, politicieni veniţi din suburbii.

Ca mulţi intelectuali ai lumii postbelice, după ani îndelungaţi de fascism, Alfred Mendelsohn nu-şi dă seama de similitudinea dintre totalitarisme şi se dedică trup şi suflet unei ideologii care va aduce barbarie, nedreptate, anticultură, crâncen antisemitism.

Alfred Mendelsohn a fost un înşelat, un devorat de utopii, slujind din ignoranţă himere, punându-şi nobleţea sufletească, imensa pregătire profesională în slujba unor mistificatori.

Iertându-i orbirile, înţelegându-l, cred că e de datoria noastră să nu-l uităm, cu atât mai mult cu cât Alfred Mendelsohn este semnatarul unei opere importante în edificarea culturii, a vieţii muzicale româneşti.

S-a născut în Bucureşti, la 5 februarie 1910. Mama sa era pianistă profesionistă. Tatăl său, celebrul violist Leon Mendelsohn, a fost unul dintre cei mai înzestraţi instrumentişti ai timpului, colaborator al lui Enescu. Din tinereţe, în pofida dorinţei părinţilor, se dedică artei sonore. Beneficiază de copil de puterile Vienei. La 17 ani, marii postromantici - Bruckner şi Mahler - îi sunt compozitorii ideali. La 17 ani, scrie un ciclu de lieduri pe versuri de Eichendorff. Franz Schmidt îl primeşte în clasa sa de la Academia de Muzică din Viena. În 1931, Capriciul pentru două piane (interpretat într-un concert, la Bucureşti, de Rogalski şi Silvestri) primeşte o distincţie în competiţia componistică ce purta numele lui Enescu.

Corepetitor la Timişoara, profesor la şcoala „Massini", Alfred Mendelsohn este, din 1936, ofiţer - şef de muzică. Scrie din acei ani cu febrilitate. Compoziţiei îi dedică fiecare clipă. În 1942, la moartea tatălui său, compune o suită comemorativă, intitulând cea de-a 3-a mişcare **Kadisch**, prezentată într-un concert la „Baraşeum", în prezenţa lui Enescu.

Alungat din armată, ca şi tatăl său din Filarmonică, Alfred Mendelsohn este numit profesor la Şcoala de Arte pentru evrei. Aici începe orbirile politice, datorate, se pare, înainte de toate, influenţelor unor colegi de cancelarie.

Anii de după război îi deschid

MUZICĂ

noi orizonturi. Dobândeşte de două ori premiul „Enescu". Compune enorm şi, în acelaşi timp, este dirijor la Operă, conduce programul muzical de la „Radio România Liberă", sprijină acţiunile de reorganizare a Societăţii Compozitorilor, deţine funcţii de conducere în Comitetul de Stat pentru Artă, devine şeful catedrei de compoziţie de la Conservatorul din Bucureşti.

Scrie foarte mult, multe piese conjuncturale, cu subtitluri stupid populiste, dar şi lucrări temeinice şi de anvergură - simfonii, concerte instrumentale, lucrări pentru ansambluri camerale, piese instrumentale. În 1955, compune o Simfonie, a V-a, în memoria lui Enescu. În 1958, îi dedică lui Oistrach o Partită pe care marele violonist o va cânta la New York, Londra, Paris.

Lucrări temeinice pe care, am certitudinea, artiştii viitorului le vor asimila sunt Piesele pentru orgă din 1958-1959, Simfonia concertantă din 1964 sau Concertul pentru violă (1965) dedicat excepţionalului său fiu Vladimir. Spirit enciclopedic, elaborează un remarcabil serial de lucrări teoretice, didactice (printre ele, valorosul volum „Melodia şi arta înveşmântării ei").

La 9 mai 1966, cancerul îl doboară. Neuitat cuvântul meşterului Mihail Jora la mitingul de doliu.

Lumea se schimbase şi cred (am simţit asta într-o convorbire pe care am avut-o în 1965, în casa sa de pe Splai) că în ultimii ani şi-a dat seama că a slujit întunecimi, urâţenii.

Am un respect imens faţă de omul de cultură şi talent Alfred Mendelsohn. Am intitulat aceste

■ ALFRED MENDELSOHN

rânduri poate şocant, dintr-o adâncă compasiune cu care privesc viaţa atâtor intelectuali de mare forţă creatoare, diabolic înşelaţi şi manipulaţi de forţe obscure, oameni de cultură şi acţiune, care au avut nenorocul de a se naşte în primele decenii ale acestui veac.

Talentul, ştiinţa, puterea intelectuală ce-l caracterizau pe omul Alfred Mendelsohn merită să-l înţelegem, să nu-l dăm uitării.

Dincolo de atâtea lucrări programatice pe care le refuză contemporaneitatea, Alfred Mendelsohn este autorul unui şir de opusuri importante ce definesc o personalitate creatoare de prim ordin. De mulţi ani, numele său nu a mai apărut pe afişele muzicale ale ţării. Ar trebui să facem efortul organizării măcar a unui concert-monografic.

IOSIF SAVA

MENDI RODAN la pupitrul Filarmonicii

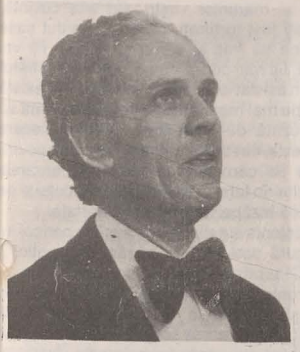

■ MENDI RODAN

Concertul simfonic al Orchestrei Naţionale Radio din seara de 17 februarie 1995 a prilejuit revenirea dirijorului Mendi Rodan la orchestra cu care şi-a făcut debutul. În momentul de faţă, Mendi Rodan este dirijor permanent al Orchestrei Filarmonicii din Israel, alături de Zubin Mehta. Totodată, este „dirijor emerit" al orchestrei de cameră „Sinfonietta", din Beer Sheva, fiind una din figurile marcante ale vieţii muzicale din ţara sa. În acelaşi timp, este profesor la clasa de dirijat a Academiei de Muzică şi Dans din Ierusalim. La scurt timp după sosirea în Israel (1961), a apărut în concertele Filarmonicii israeliene, asigurându-şi de la început succesul carierei în noua sa ţară. Între 1963-1972, a fost dirijor principal şi director muzical al Orchestrei Simfonice de la Ierusalim, iar în 1965, a înfiinţat Jerusalem Chamber Orchestra. Este membru al Consiliului Muzical al Ministerului Educaţiei şi Culturii din Israel. Ca urmare a faimei de strălucit şi inspirat maestru al baghetei, Mendi Rodan este adesea invitat la pupitrul orchestrelor pe multe scene ale lumii. Printre înregistrările sale se numără şi oratoriul „Messias", de G. F. Händel. Cu orchestra „Sinfonietta" a înregistrat CD cu lucrări de J. Chr. Bach, Mendelssohn, Poulenc etc. Recent a realizat cu orchestra simfonică şi corul din oraşul Salt Lake City (S.U.A.) un CD cuprinzând Psalmi de diferiţi compozitori, printre care Schubert şi Leonard Bernstein; a realizat, de asemenea, un film TV care s-a bucurat de mare succes. În viitor, Mendi Rodan are programate concerte la Copenhaga, în S.U.A. şi în Germania.

Programul prezentat recent la Bucureşti a cuprins Concertul nr. 1, op. 23, pentru pian şi orchestră în Si bemol minor de P. I. Ceaikovski, solist fiind pianistul Cristian Beldi. Solistul, dintr-o familie de cunoscuţi muzicieni bucureşteni, născut în 1958, a început studiul pianului de la vârsta de 5 ani, sub îndrumarea regretatei ilustre profesoare Ludmila Popişteanu, continuând la Academia de Muzică din Bucureşti. Intrând în posesia unei burse, a urmat şi absolvit Conservatorul din Geneva, la clasa faimosului solist şi profesor Hary Datyner, cu cea mai înaltă distincţie: premiul I de virtuozitate cu distincţie. Cristian Beldi a urmat şi cursurile de perfecţionare ale lui Carlo Zecchi. Laureat al unor importante competiţii internaţionale, care i-au deschis o frumoasă carieră, a concertat cu orchestre din Europa, Canada, Australia. A apărut la festivalurile muzicale din Maryland (S.U.A.) şi din Schleswig-Holstein (Germania). Are o frumoasă discografie, iar pentru viitor proiectează înregistrarea integrală a concertelor pentru pian şi orchestră de Beethoven. Este, în prezent, cadru didactic la Academia de Muzică din Hamburg.

Cristian Beldi a pătruns perfect conţinutul lucrării, redând riguros triumfalismul primei părţi, nostalgia părţii mediane, folclorismul finalului, totul fiind realizat într-o tehnică remarcabilă, plină de strălucire.

Punctul forte al programului a fost Simfonia I în Re major „Titanul", de Gustav Mahler.

Am avut marea fericire de a-l putea urmări pe Mendi Rodan nu numai în concert, ci şi de-a lungul a două din cele patru repetiţii. Dirijorul nu a neglijat nici un amănunt. Mă refer la munca laborioasă pentru realizarea pasajelor caracteristice: ciripitul păsărelelor, ländler, canonul „Frère Jacques", partea finală. Dirijorul nu a depăşit nici un pasaj până când nu a fost convins că a obţinut expresia pe care a intenţionat-o compozitorul. Rezultatul a fost o redare unică a capodoperei mahleriene, răsplătită cu tumultuoase aplauze din partea auditorilor şi a instrumentiştilor.

Mendi Rodan a părăsit Bucureştiul la 19 februarie, plecând în Statele Unite, unde va dirija concerte ale Orchestrei Filarmonice a Israelului, aflată în turneu cu Zubin Mehta.

ALFRED SPIEGLER

Un concert cu ANA CRĂCIUN

În ciclul **„Muzicieni de azi... muzicieni de mâine"** al Radiodifuziunii, a avut loc, în studioul „Mihail Jora", un concert organizat împreună cu Asociaţia Culturală de Prietenie România-Israel şi cu Fundaţia „Mihail Jora". Concertul a fost susţinut de orchestra de cameră „Dinu Lipatti", sub bagheta lui Iosif Conta.

După celebrele piese **Sarabandă, Gigă, Badinerie,** de Arcangelo Corelli, tânăra violoncelistă Magdalena Moroşanu (19 ani), studentă la Academia de Muzică din Bucureşti, clasa Marin Cazacu, a interpretat Concertul nr. 1 în Do major de Joseph Haydn.

A urmat Concertul în Do major nr. 13 KV 415 pentru pian şi orchestră de Wolfgang Amadeus Mozart. ***Solistă a fost pianista Ana Crăciun (14 ani), din Israel. Am mai avut prilejul să ne exprimăm, în paginile revistei noastre, încântarea pe care ne-a produs-o această tânără pianistă cu ocazia unui recital dat în primăvara anului 1993, la Muzeul Naţional de Artă.*** Este interesant să cităm palmaresul acestui mare talent. Născută în Bucureşti în 1980; doi ani mai târziu, familia pleacă în Israel. Primele noţiuni muzicale le primeşte de la mama ei, profesoară de muzică. Încă de la început, cântă cu diferite formaţii camerale pentru copii, la pian şi la block-flöte, flautul, în diferitele sale forme, fiind un instrument foarte popular în Israel.

În anul 1989, obţine premiul Gerard Bacher, pentru merite deosebite în domeniul muzicii. Din anul 1990, studiază cu prof. Luiza Ioffe, iar în 1992, obţine diploma de merit a importantului concurs **Moshe Sharet**, acordată de Asociaţia Culturală America-Israel. Participă la peste 100 de audiţii cu public, dintre care sunt menţionate cele de la Ierusalim şi Bucureşti (la care ne-am referit mai sus), foarte apreciate de presa de specialitate. În aprilie 1994, obţine premiul I absolut la concursul internaţional pentru pian **Citta di Stresa**, apoi premiul **Iacob Revel** şi din nou premiul **Moshe Sharet**.

Şi în Concertul nr. 13, cunoscut melomanilor bucureşteni de pe discul Electrecord cu Clara Haskil, talentata tânără pianistă israeliană a dat toată măsura înţelegerii sale. Sensibilitatea sa, tuşeul său perlat,

■ ANA CRĂCIUN

energia manifestată în redare, interpretarea splendidă a cadenţelor au arătat că am avut în faţa noastră o artistă care în viitor va avea de spus un cuvânt important.

A. S.

Un criptoevreu celebru: contele duce de Olivares

Nu de mult, a apărut la Madrid un text inedit al lui Francisco de Quevedo (1580-1645), cel mai mare scriitor satiric al limbii spaniole, cu pagini, ce se credeau pierdute, cuprinzând duelurile verbale pe care acesta le-a avut cu marele om de stat Gaspar de Guzman, conte duce de Olivares, prim-ministru al lui Felipe al IV-lea, rege al Spaniei (1605-1665). Volumul poartă titlul **Execrare împotriva evreilor**.

Însăşi publicarea acestui inedit al lui Quevedo constituie un eveniment editorial cu totul deosebit. Interesul este însă şi mai mare când se face lectura propriu-zisă. Ne aflăm în faţa unui memoriu adresat de Quevedo lui Felipe al IV-lea, care, în afară de rechizitoriul violent antisemit pe care îl conţine, este, de fapt, un atac puternic la adresa contelui duce de Olivares.

Memoriul arată, printre altele, motivele pentru care Quevedo fusese arestat şi întâmplările survenite în ţară până la ieşirea sa din închisoare, în 1643, când ducele de Olivares fusese debarcat de la putere.

Originea acestui memoriu se află însă mai departe, prin 1633, când, aşa cum susţine el, pe zidurile caselor de la Madrid apărură afişe care proclamau, în limba portugheză, frumuseţea religiei iudaice. Afacerea nu s-a putut limpezi niciodată, însă ea a dat loc la o mulţime de proteste din partea populaţiei. Atmosfera era deja încărcată, deoarece cu patru ani mai înainte, ca urmare a unei întâmplări confuze, fuseseră arşi pe rug şase evrei portughezi în cadrul unui spectaculos **auto da fe**.

De aceste manifestări antisemite - după un secol şi jumătate de la expulzarea din 1492, ceea ce denotă că încă mai rămăseseră destui evrei în Spania - era învinuit însuşi ducele de Olivares, în lumina comportamentului său filosemit.

Acesta permisese - doar era ministrul regelui, cu vaste puteri - revenirea în Spania a multor descendenţi ai evreilor care, după expulzare, se refugiaseră în Portugalia, ca ţară de azil. Olivares căuta să eludeze statutele de limpezime de sânge şi avea, mai ales, intenţia de a obţine concursul financiar al marranilor portughezi, cu scopul de a sprijini finanţele statului secătuite din cauza dobânzilor oneroase pretinse de bancherii genovezi. Pentru a putea face faţă crizei, ajutorul financiar al marranilor era absolut necesar. Odată cu obţinerea acestui sprijin, ducele de Olivares avea, de asemenea, intenţia de a pune termen şi Diasporei sefarde, ceea ce trebuie să recunoaştem că ar fi fost, în caz de reuşită, un act cu urmări extraordinare. Quevedo manevrează cu dibăcie toate aceste materiale, căci aşa cum am spus, era un scriitor satiric de geniu. Discursul său antisemit era doar un pretext formidabil pentru a-l ataca pe duce, a cărui origine evreiască era prea bine cunoscută. Aici, antisemitismul era mijlocul, scopul fiind Olivares. Nu era pentru prima dată când scriitorul se lansa împotriva evreilor. Nici prima dată când scria un memoriu antisemit. Mai înainte erau simple polemici doctrinare; acum însă, avem un pamflet politic, prin care era atacată întreaga politică economică şi de stat a lui Olivares. Quevedo îl acuză că pune în mâinile marranilor controlul fondurilor statului şi, prin aceasta, statul însuşi, deoarece oamenii de afaceri evrei depindeau de bancherii din ţările duşmane, Franţa şi Ţările de Jos. Quevedo îl acuză, de asemenea, pe duce de mercantilism şi machiavelism. Marele scriitor era de fapt un îndârjit conservator. Olivares intenţiona să aducă regatul pe linia de plutire prin strategiile sale de om politic modern, ceea ce Quevedo nu era dispus să ierte - şi lucrul acesta îl face cunoscut regelui. Iscusit în argumente, foarte abil în a manevra alegaţiile biblice, stăpân excepţional al cuvântului, furios, incisiv, strălucitor, Quevedo căuta prin acest memoriu distrugerea duşmanului său, însă până la urmă duşmanul său a fost cel care l-a distrus pe el. Din acest duel între două mari personalităţi au rămas, desigur, cuvinte sclipitoare, de diamant.

■ VELAZQUEZ: Contele duce de Olivares

În sala cea mare a Muzeului Prado, de la Madrid, este expus, pe peretele din fund pictura impresionantă şi de mari dimensiu reprezentându-l pe contele duce de Olivare călare pe cal, operă a marelui Velázque pictură pe care, atunci când am admirat- nu ştiam că ducele este un străbun al me ca sefard, căci, cu siguranţă, l-aş fi privit şi alţi ochi...

EZRA ALHAS

Amintirile unui laureat al Premiului Nobel

În revista budapestană „Respublika", a apărut o convorbire cu John Harsányi, unul dintre deţinătorii Premiului Nobel pentru economie pe anul 1994 - text reprodus de revista „A Hét" din Bucureşti. Redăm mai jos un fragment care se referă la perioada războiului.

... „Părinţii mei erau evrei de origine; în 1919, după căderea regimului comunist, când Ungaria era dominată de un curent antisemit, îngrijoraţi de viitorul copilului, ei au trecut la religia catolică. Deşi am frecventat şcoala primară şi un liceu unitarian, am fost educat în spirit catolic [...] În vara anului 1939, părinţii m-au trimis la Lyon, la o facultate de dermato-chimie - o raritate în Europa... Când a izbucnit războiul, ei m-au chemat telegrafic acasă [...]

Am ajuns cu greu la Budapesta, trecând cu trenul prin Italia. Deşi am venit cu întârziere, am încercat să mă înscriu la universitate [...] Având în vedere notele excelente din liceu, probabil că mi s-ar fi iertat întârzierea dacă nu eram evreu. M-am înscris cu un an mai târziu. Am făcut-o mai ales pentru a obţine amânarea de la serviciul militar. Fiind student la Farmacie, nu am fost obligat să mă înrolez într-un detaşament de muncă. Am absolvit facultatea în 1942 - aici se făceau doar doi ani. Am încercat să intru ca doctorand; singurul care a fost dispus să mă accepte a fost dl profesor Szabó, un botanist. Singurul care n-a ţinut seama de faptul că eram evreu. Fiind un om foarte cumsecade, m-a ajutat. Dar pe mine nu mă interesa în mod special sistematizarea în botanică - diferenţa dintre trandafiri şi salcâmi. [...] După ce germanii au ocupat Ungaria [19 martie 1944 - n.n.], în mai 1944 am fost înrolat într-un detaşament de muncă. Am avut noroc, fiindcă, dintre noi, câteva sute au fost duşi în Iugoslavia, la minele de cupru de la Bor, de unde cei mai mulţi nu s-au mai întors, pe când regimentul meu a rămas tot timpul în împrejurimile Budapestei. Am lucrat într-o fabrică de conserve, apoi în pivniţele de vinuri de la Budafok, unde nemţii au depozitat muniţii, pe care noi le căram în pivniţe. Şi aici am avut noroc: comandantul, un sergent major german, era foarte cumsecade, iar cadourile primite de la noi îl făceau şi mai cumsecade. Totul a fost în regulă până la preluarea puterii de către Szálasi, la 15 octombrie. Atunci, regimentul nostru a fost pus sub protecţia Vaticanului, ceea ce un timp ne-a fost de folos, apoi au vrut să ne urce în vagoane pentru a ne transporta în Austria. În timp ce aşteptam îmbarcarea, mi-am scos banderola albă, regimentul nostru fiind de evrei creştinaţi [spre deosebire de masa evreilor, care purtau banderola galbenă - n.n.]şi am ieşit agale, ca un recepţioner oarecare, din gara de mărfuri. Apoi, un părinte iezuit m-a primit într-o mănăstire. Ulterior, încă patru camarazi au fugit din tren, ajungând tot aici. Călugării ne-au ascuns în pivniţă. Noi eram convertiţi, dar mai erau ascunşi acolo vreo cincizeci de evrei ortodocşi. Când, la 17 ianuarie 1945, au intrat ruşii, m-am dus în ghetou, unde mi-am găsit părinţii".

John Harsányi a obţinut titlul de doctor în sociologie, la Budapesta, în 1947. Fugind în Austria, a ajuns - via Australia - în S.U.A.; beneficiind de o bursă Rockefeller, a studiat la Universitatea din Stanford, unde a obţinut titlul de doctor în economie, sub conducerea prof. Kenneth Arrow (Premiul Nobel 1972). În dizertaţia sa, el a abordat încă de atunci teoria jocurilor, pentru dezvoltarea căreia a obţinut suprema distincţie ştiinţifică mondială, în 1994.

Prezentare de EVA SZMUK

De ce anume ne temem...

Urmare din pag. 1

S-a bătut mult toba că aşa-zisa Revoluţie din Octombrie au făcut-o evreii. Este o realitate că unii conducători bolşevici, menşevici şi eseri au fost de origine evreiască, după cum mulţi au fost ruşi, ucraineni, români, gruzini etc., etc. Dar se uită că primul inamic al bolşevicilor a fost „Bund"-ul, organizaţie culturală, socialistă evreiască. Se uită cu obstinaţie că torţionarii din Gulagul sovietic, deşi unii de origine evreiască, au nimicit - printre alţi deţinuţi - şi evrei. Mai pot fi aceşti torţionari consideraţi a aparţine unei naţii?

Unii dintre cei mai perseverenţi adversari ai sionismului în România anilor 1948-1953 au fost conducători comunişti de origine evreiască. Unele aspecte edificatoare au fost evocate şi de Şef Rabinul dr. Moses Rosen, în ultima sa carte. Nu putem admite acuzaţiile făcute la adresa evreilor ca naţie, pentru participarea la „edificarea socialismului", aşa cum a fost el, totalitar şi inuman, fiindcă nu l-am edificat noi.

Să se simtă vinovaţi indivizii care au contribuit direct sau indirect la această teroare.

Nu ne temem de acuzaţiile făcute la adresa evreilor că ar fi puşi pe căpătuială, maşinaţiuni politice, proxenetism şi altele. Să se simtă vinovaţi indivizii care practică asemenea activităţi.

În România, ca şi în Israel, ca şi în Italia, ca şi în Japonia, ca şi în S.U.A. etc., există legi pe care statele respective le pun în aplicare împotriva indivizilor şi nu a naţiilor. Să considerăm că, pentru păcatele Mafiei, italienii ar fi nedemni de a trăi în această lume a noastră, a tuturor!? Propagandiştii antisemitismului se referă cu ipocrizie la sentimentele de revoltă şi dispreţ ale omului simplu, din popor faţă de faptele reprobabile ale unor evrei, ca şi când nu ei ar pedala cu voluptate şi energie xenofobă tocmai pe apartenenţa naţională a individului care încalcă legea.

Deci noi, evreii, nu ne temem ca naţie de asemenea acuzaţii.

Dar de ce ne temem noi? Ne temem de propria noastră slăbiciune, de faptul că nu putem sau nu vrem să ripostăm cu forţa cuvântului, atunci când situaţia o cere. Ne temem că ni se va spune: „Voi, cei care aţi trecut prin Holocaust, ar trebui să fiţi la nivelul moral al martirilor voştri. Cu alte cuvinte dacă aţi fost torturaţi, dacă aţi pierdut şase milioane de fraţi şi surori şi părinţi, fiţi vo morali, fiţi mai curaţi ca noi, care v-am bătu sau am asistat la uciderea voastră". Nu exist ipocrizie mai mare decât ca însăşi victima s fie acuzată de imoralitate. Fiindcă fieca evreu este, direct sau indirect, o victimă pentr rudele pe care le-a pierdut în cuptoare lagărelor, în faţa plutoanelor de execuţie şi pe câmpiile înzăpezite ale muncii forţate.

Existenţa evreilor a fost pusă în pericol nu o singură dată. A fost păgânismul antic, fost Diaspora, au fost agresivitatea intoleranţa capilor religioşi de alte credinţe au fost războaiele şi năvălirile ultimulu mileniu, iar în acest secol este extremismu naţionalist sub toate formele sale (fascism naţional-comunism, fundamentalism). Ce a dat evreii în schimb? Au adus credinţa în Dumnezeu, au adus Biblia, au adus ideile de dreptate socială şi morală, pasiunea pentr cultură, pentru eficienţă în economie încrederea în viitor prin forţele proprii şi pri mesianism activ, umanist.

David l-a învins pe Goliath prin inteligenţă Antisemitismul nu poate fi învins prin logică căci el este ilogic, el este peren ca o buruiană dar poate fi obligat să dea înapoi, să n cotropească tot câmpul. Numai intelectu poate combate o idee, o poate împiedica s nască monştri. Şi pentru aceasta trebuie s renunţăm la complexul unei vinovăţ inexistente. Iar dacă i-am uitat pe părinţ Avraham, Isaac, Iaacov, pe învăţătorul nostr Moşe Rabeinu, pe eroii istoriei noastre şi p profeţii noştri, pe învăţaţii comentatori ai Cărţii, s ne reamintim de ei măcar în clipele de cumpăn dintre demnitate şi umilinţă. Nu ne temem d atacul duşmanului, ci de uitarea noastră pentr Cartea şi Ţara Sfântă, care există, Israel.

PRECIZARE

Mesajul domnului preşedinte al Organizaţiei „JOINT", ambasadorul MILTON WOLF, la comemorarea de la Auschwitz - publicat în numărul trecut al revistei noastre - a fost citit de dl dr. ZWI FEINE, directorul Programului „JOINT" pentru România.

Comunitatea Evreilor din Timişoara

TRECUT ŞI PREZENT

Stabilirea pe aceste meleaguri s-a produs în urmă cu 400 de ani, cel mai vechi monument tombal care o atestă fiind cel al medicului chirurg Asael Azriel, decedat în 1637. Când un număr de 48 de familii s-au stabilit definitiv, grija lor s-a îndreptat în primul rând spre construirea unui templu şi a unei băi rituale, spre înfiinţarea unei şcoli iudaice şi a unei societăţi de binefacere. Evident, măsuri discriminatorii s-au aplicat încă din primii ani. Nu s-au permis decât aşezări în afara cetăţii, considerându-se şi acest lucru drept o favoare, care a fost acordată numai în urma plăţii unei taxe de toleranţă.

Deşi nu le mergea prea strălucit, numărul înaintaşilor noştri creşte, şi în aceeaşi măsură numărul templelor, al caselor de rugăciune. Iluştri rabini, ca Schuck şi fiul, Sofer şi fiul, dr.Löwy Mauriciu, dr.Iacob Singer şi alţii, au păstorit cu strălucire, numele lor intrând în nemurire.

Evreii localnici au avut o contribuţie majoră la transformarea oraşului Timişoara într-un puternic centru industrial, financiar, comercial şi meşteşugăresc.

Prin instituţii şi activităţi în toate domeniile culturii şi artei, în care şi-au făcut din plin simţită prezenţa, s-a dovedit continuu că denumirea noastră drept „popor al Cărţii" este pe deplin justificată.

Cu toate acestea, n-am încetat a fi consideraţi drept „ţapi ispăşitori" şi ţintă a urii antisemite şi xenofobe. În 1938-40, fascismul se manifestă deschis. Lipsa de drepturi, înrolarea înjositoare în detaşamente de muncă forţată, vexaţiuni de toate felurile, poate se fac resimţite, dar trebuie să recunoaştem că aici, la Timişoara, nu s-a ordonat nici deportarea şi nici obligaţia de a purta steaua galbenă.

În prezent, suntem în jur de 600 de evrei în Timişoara, faţă de 13 000, câţi am fost cândva, cu o activitate demnă de relevat, dacă avem în vedere numărul existent. Continuă să funcţioneze două temple, cursuri de Talmud Tora şi o corală de tineret.

O vie activitate se desfăşoară pe planul asistenţei sociale destinate persoanelor vârstnice şi bolnave, cărora li se acoperă toate cerinţele. Este asigurată zilnic hrană caldă, transportată la domiciliul celor asistaţi, hrană pregătită în bucătăria restaurantului ritual. Dispunem de un Cămin de bătrâni, cu o capacitate de peste 30 de locuri, de un cabinet medical, care asigură, de asemenea, la domiciliu asistenţa medicală şi medicamentele necesare. Se oferă pachete cu alimente, în mod periodic, iar acolo unde este cazul, şi ajutor financiar. Am enumerat doar o parte din cele ce se întreprind pentru îmbunătăţirea şi înfrumuseţarea vieţii celor bătrâni.

Această benefică activitate socială n-ar fi posibilă fără ajutorul substanţial al organizaţiei de binefacere „Joint Distribution Committee", faţă de care ne exprimăm şi cu această ocazie întreaga noastră gratitudine şi recunoştinţă.

Suntem la cinci ani după Revoluţia din decembrie 1989 şi nu este întâmplător că acest eveniment îşi are sorgintea în oraşul nostru. Guvernul se situează pe poziţia de a combate şi elimina elementele care dau naştere la xenofobie şi antisemitism, ceea ce nu înseamnă că nu mai există încă excrescenţe care se fac resimţite, mai ales prin mijlocirea unei anumite părţi a mass media, iar noi, cu perseverenţă şi tenacitate, trebuie să le combatem demn şi argumentat.

Prim-Rabin dr. ERNEST NEUMANN
preşedintele Comunităţii Evreilor din Timişoara

ISTORIA NU IARTĂ

Urmare din pag. 1

minte binele şi îi răsplăteşte pe cei buni, pedepseşte fără cruţare pe cei care, oricât ar fi fost avertizaţi să se întoarcă pe drumul cel bun, refuză aceasta cu îndârjire şi perseverează pe calea răului. Pedeapsa nu întârzie să-i ajungă pe aceştia. Aşa a fost generaţia potopului, aşa a fost generaţia Sodomei şi Gomorei, aşa a fost pedeapsa năpraznică şi binemeritată a faraonului şi a trupelor sale de persecutori şi chinuitori ai evreilor.

Au trecut generaţii şi răul nu s-a îndreptat. Iată generaţia Ptolomeilor şi a lui Antiohus cel nelegiuit, care interzice evreilor respectarea Şabatului, circumcizia şi studiul Torei. Robia babiloniană, o pedeapsă divină pentru greşelile săvârşite de evrei, îi aduce pe tărâmuri străine, dar nu-i îndepărtează de la păstrarea Legii. În viaţa de zi cu zi, Tora, Legea noastră fundamentală, rămâne baza existenţei poporului, speranţa în iertarea divină şi reîntoarcerea în Ţara Sfântă.

Un rege păgân, Ahaşveroş, îi cheamă la ospeţe şi unii evrei merg, dar grosul poporului rămâne credincios Legii.

Au fost atunci şi tendinţe de „cosmetizare" a numelor: „Hadassa" devine Ester (nume împrumutat de la zeiţa „Iştar", altul devine Mordehai (cu evidentă filiaţie de la „Mardocheu") etc. Dar schimbarea numelor nu ajută la nimic.

Un potentat al lui Ahaşveroş este peste măsură de indignat că evreul Mordehai refuză să i se închine şi cere regelui spânzurarea acestuia, iar pentru restul evreilor pregăteşte exterminarea totală. Într-un anumit fel, el este un predecesor al călăilor care au hotărât la Wannsee exterminarea tuturor evreilor.

Au trecut milenii, s-au succedat sute de generaţii, au evoluat mijloacele tehnice de ucidere, s-a trecut de la tradiţionala spânzurătoare la „modernul" gaz Zyklon B, dar ura împotriva poporului care a dat lumii monoteismul, Decalogul şi alte legi morale şi multă, multă cultură şi civilizaţie a rămas aceeaşi ură primitivă.

Tot scenariul era pregătit la curtea lui Haman şi în imperiul lui Ahaşveroş. Dar un lucru au uitat călăii: că există un „Şomer Israel" - un Paznic al Poporului Evreu. Uneltirea lui Haman e dejucată prin inteligenţa Esterei. Spânzurarea lui Mordehai e înlocuită prin spânzurarea însuşi călăului Haman, iar ordinul împărătesc de ucidere a evreilor în tot imperiul său este înlocuit printr-un ordin împărătesc de ucidere a duşmanilor evreilor.

Ia astfel sfârşit un posibil episod tragic şi bucuria evreilor e fără margini. Aşa a apărut sărbătoarea de Purim.

.....

Sunt milenii de atunci. Dar bucuria noastră continuă să fie proaspătă de parcă azi s-ar fi întâmplat lucrurile.

Când se bucură săracul?, glăsuieşte o vorbă populară : „Când pierde şi regăseşte". În demonismul lui Haman, evreii erau pe punctul să-şi piardă viaţa. N-ar trebui să uităm, poate, că în demonismul lui Hitler şi al aliaţilor săi, şi totalitatea evreilor europeni erau să-şi piardă viaţa. Haman a fost spânzurat. Hitler a pierit ca un şobolan, otrăvit şi ars apoi; ciracii şi aliaţii săi au fost executaţi, vinovaţi de crime de război şi crime împotriva umanităţii.

Istoria nu iartă!

CUM SĂ TRĂIM FĂRĂ HAMAN?

Urmare din pag. 1

unui camion-capcană lângă Ambasada israeliană din Bangkok, explozia unui avion din Panama, două atentate la Londra, dublu atentat antiisraelian...

Nu, de Purim n-avem voie să facem vreo depresie. Trebuie să râdem, n-avem scăpare. De fapt, ei, Hamanii, n-aveau şi n-au scăpare, fiindcă erau toţi repetenţi la istorie şi, din păcate, nici azi nu vor să pună mâna pe carte...

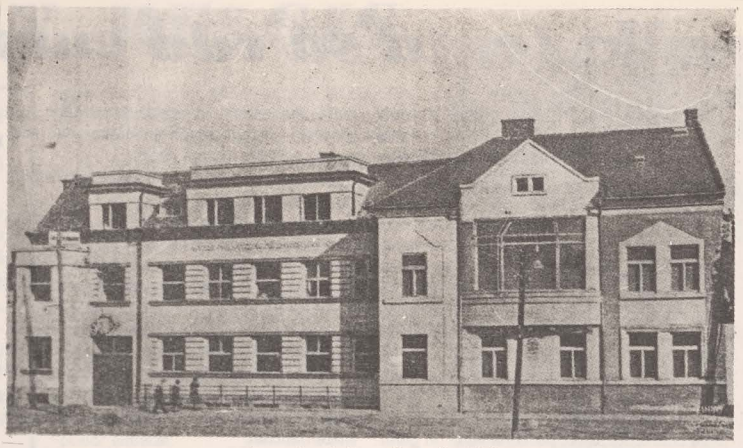

■ Fostul spital evreiesc din Cluj

● În inima Transilvaniei, medicii evrei au respectat jurământul lui Hipocrat ● 35% dintre pacienţi erau neevrei ● 25% din totalul bolnavilor - trataţi gratuit

LA CLUJ-NAPOCA A EXISTAT UN SPITAL EVREIESC

Gândul de înfiinţare a unui spital evreiesc la Cluj i-a preocupat mai mulţi ani pe evreii din Transilvania. Încă după primul război mondial, un comitet avându-l în frunte de profesorul dr. Paul Steiner a încercat să ducă o muncă propagandistică, dar, din păcate, cu puţin ecou. În 1926, în urma încurajărilor Primului Rabin Achiba Glasner, soţii Sebestyén (el - David - cunoscut magnat şi mecena evreu din Cluj), cu ocazia nunţii de aur, au donat, în scopul construirii unui spital, un mare teren de pe malul Someşului (str. Iaşului). Trebuie să amintim că o asemenea muncă intensă de convingere a posibililor donatori a dus şi Iosif Sebestyén (fiul), care a reuşit să mobilizeze principalii factori în edificarea spitalului. Nu se poate trece cu vederea rolul jucat de ziarul „Uj Kelet" din Cluj, consecvent militant pentru drepturile evreilor şi principalul propagator al ideilor sioniste în Transilvania. David Sebestyén, pe lângă donarea terenului, a mai oferit un milion de lei. Folosind aceste donaţii şi altele, în mai 1928, şi-a început activitatea cabinetul ambulatoriu. Numărul bolnavilor consultaţi, la început 1 000, a crescut în anul următor la 8 000. Este de menţionat că peste 40% dintre bolnavi nu erau evrei. Spitalul cu bolnavi internaţi s-a deschis la 10 noiembrie 1929, cu următoarele secţii: ginecologie şi obstetrică, chirurgie (având-u-l în frunte pe prof. dr. Paul Steiner), oftalmologie, radiologie. Clădirea principală a spitalului, construit după planurile ing. Devecséri, a fost inaugurată în prezenţa autorităţilor de stat, a reprezentanţilor universităţii, ai clerului şi diferitelor spitale. Organizarea unei loterii, donaţiile diferitelor fundaţii au făcut posibilă construirea unei noi aripi şi, astfel, au putut lua fiinţă secţia de boli interne, cea pentru copii şi laboratorul înzestrat la cel mai înalt nivel din vremea aceea. Noua aripă a fost inaugurată la 6 septembrie 1931. La festivitate au participat Rabinul-Şef din România, Niemirower, renumiţii profesori ai Facultăţii de Medicină din Cluj (azi Universitatea de Medicină şi Farmacie) Iuliu Haţieganu, Victor Papilian, care a fost şi director al Teatrului Naţional şi al Operei din Cluj, precum şi numeroşi oaspeţi de peste hotare. Spitalul a fost pus sub conducerea dr. Mor Fenichel, chirurgia era condusă de Marcel Haas, ginecologia de Oskár Vertes. Alţi medici cu munci de răspundere au fost: Imre Farkas, Sigismund Weinberger, Henric Goldglanz, Adolf Löbl, Zoltan Vass, Nicolae Elekes, Marcel Roth. S-a organizat şi instruirea personalului auxiliar, creându-se „Ordinul Esterei" de surori medicale. În 1936, numărul bolnavilor internaţi s-a ridicat la peste 2 200. Dintre cei internaţi, 25% au fost trataţi gratuit, iar numărul bolnavilor neevrei a fost de 35%. Spitalul a funcţionat astfel până la naţionalizarea spitalelor, în 1948.

Pentru că şi azi multă lume întreabă unde este Spitalul Evreiesc, ar fi bine ca pe clădirea dinspre Someş să se pună o placă care să ateste că acolo a funcţionat, pentru cetăţenii acestui oraş şi nu numai, un spital ridicat cu contribuţie evreiască, deservit de personal evreiesc, pentru toţi cei ce apelau la serviciile acestui spital, evrei şi creştini deopotrivă, spital care s-a bucurat de un binemeritat prestigiu.

Am mai menţiona că tot în Cluj au funcţionat trei spitale particulare ale unor medici evrei: cel al prof. dr. Mátyas Mátyas (azi clinica pentru copii), cel al prof. dr. Paul Steiner (azi Spitalul C.F.R.) şi sanatoriul dr. Lengyel.

*

Ne permitem să dăm lista unor medici evrei, din care o bună parte au activat şi în cadrul IMF Cluj, în anii de după război (ne cerem scuze pentru eventuale omisiuni): prof. Mátyas Mátyas, prof. Paul Steiner, prof. Iosif Iacobi, conf. Nicolae Elekes, conf. dr. Emil Menyász, prof. Elfer, prof. Hugo Strauss, prof. Aurel Kaufman, conf. Mauriciu Deleanu, conf. Eva Rosenfeld, conf. Mauriciu Schapira, prof. Samuel Iszak, conf. Ludovic Raţiu, David Rub, Ştefan Stein, Andrei Ban, Árpád Vass, Gheorghe Stern, conf. Tiberiu Holan, Vera Derevenco, Gheorghe Neufeld, Nicolae Feles, Gheorghe Herman, conf. Tiberiu Lustig, conf. Mihai Gidali, conf. Francisc Köpich, dr. Shirley Ficher. Lista, cum am specificat, este desigur incompletă, dar aminteşte că, în inima Transilvaniei, au activat şi mai activează, azi, într-un număr foarte scăzut, medici evrei care şi-au îndeplinit cu cinste preceptele Jurământului hipocratic.

VASILE GRUNEA

DECESE

Comunitatea Evreilor din Piatra-Neamţ anunţă, cu durere, încetarea din viaţă, în ziua de 14 februarie 1995, a venerabilului oficiant al Sinagogii Leipzigher, SAMI ŞFARŢ, zihrono livraha.

Sonia - soră comemorează (la 3 Nisan) cinci ani de la decesul IULIANEI MOSCOVICI - Pici - (Fălticeni). Nu o vom uita niciodată. Fie-i amintirea binecuvântată!

Carla Berkovitz, din Vatra Dornei, anunţă, cu profundă durere, moartea, la 27 ianuarie 1995, în casa părintească din Vatra Dornei, a iubitei ei surori GERTRUDE HARNIC, din Cluj.

Îndureraţi o deplâng sora Carla, cumnaţii Mauriţiu şi Heinz şi prietenii.

„Mă tenta să văd cum se nasc noțiunile" (1)

Era în clasa a doua primară Marcus Solomon, când a întreprins o nemaipomenită aventură matematică: să vadă unde se sfârșesc numerele! Îl urmărea adesea pe tatăl său, croitor, și se minuna cum... din niște cifre și socoteli scotea o haină, o vestă, o pereche de pantaloni. Îl urmărea când lua clientului măsura și nota într-un registru un șir de cifre. Vedea apoi cum pe o coală mare de hârtie notează iarăși niște cifre, face fel de fel de socoteli, desenează linii și frânturi de cerc, taie tipare, le transpune pe stofă...Dacă din cifre tatăl se făcuse croitor, din cifre Solomon se va face matematician.

A început și el să aștearnă pe bucăți de hârtie cifre, cifre, cifre, până i-a venit un gând mai temeinic:a luat un caiet de școală, ceva mai gros, și a pornit să noteze cifrele, începând de la 1, frumos caligrafiate, de dragi ce-i erau. În fiecare zi umplea o pagină, două, nu trecea zi fără să noteze, ca să...termine mai repede!

- De ce faci asta? - l-a întrebat tatăl.

- Vreau să văd unde se sfârșesc toate numerele!

De prisos să vă spun că...n-a dus treaba asta extrem de conștiincioasă până la capăt. S-a mirat foarte când a ajuns la ultima pagină și tot mai urmau cifre. Să nu credeți că așa de ușor a renunțat: a luat un al doilea caiet, și mai gros, un al treilea, mult mai gros. Cu cât nota mai multe cifre, cu atâta rămâneau mai multe. Să fi sesizat el de pe atunci încrederea absolută în cifre, „pretinsul stăpân a toate câte există"?

S-a convins, după multe vreme și răbdare, că cifrele nu se sfârșesc niciodată (de unde viitoarea lui preocupare pentru infinit); dar atâta i-au intrat cifrele în cap, încât a devenit un sclav al cifrelor, a devenit - dar mai aveți ceva răbdare - matematician. Nu, sclav n-a devenit el, cifrele i s-au supus cu blândețe, ca oițele, da, ca oițele!

Multă vreme Solomon Marcus n-a simțit cât l-au contaminat cifrele, că matematica îi va deveni meserie. A avut un șoc în clasa a patra de liceu, când profesorul de matematică l-a lăsat corijent, pe urmă repetent. Repetent tocmai din pricina matematicii. Se spunea că a fost urmarea unei dispute (matematice!) cu profesorul: elevul și-a contrazis cu tărie profesorul, dar nu s-a priceput să-și susțină punctul de vedere.

*

Alt șoc matematic a avut în ultima clasă de liceu (liceul evreiesc, era în timpul celui de-al doilea război mondial). Într-o seară - iunie 1944 - Solomon n-a venit acasă. Plecase după-amiază, ca de obicei, cu doi colegi, la plimbare. Solomon era prudent, nu se depărta prea mult de casă pe acea vreme penibilă, ședea pe o bancă, în fața Primăriei și discuta cu cei doi colegi. Discutau despre geometrie, se „certau" în legătură cu cea euclidiană, cu cea neeuclidiană. Solomon își apăra cu pasiune - adică în gura mare - ideile.

- Partizanii geometriei neeuclidiene...

N-a observat că tocmai trecea un cunoscut informator, care, auzind aceste cuvinte și nepricepând decât primul (de mai mult nici n-avea nevoie), a alergat la Poliție, nu era departe. (Amintesc că atunci frontul se tot apropia, partizanii erau tot mai activi). Au năvălit câțiva polițiști bine înarmați, în frunte cu polițaiul, au înconjurat banca, i-au arestat pe cei trei, i-au dus la Poliție. I-a anchetat polițaiul în persoană, avocatul Costișel, adică i-a bătut bine, i-a pus să dea câte o declarație, i-a închis în pivniță, pe fiecare separat. Dimineața iar i-a bătut, dar văzând că nu primește răspunsuri cum i-ar fi fost pe plac („Unde sunt ascunși partizanii?"), ca să scape de răspundere i-a trimis, sub puternică escortă, la Curtea Marțială. Acolo i-au anchetat niște ofițeri (unul, rezervist, era profesor de matematică), lucrurile s-au lămurit (mai ales că au intervenit și niște...cadouri), au fost eliberați. Douăzeci și patru de ore de spaimă pentru trei rânduri de părinți (fuseseră și ei aduși la Poliție) și asta numai din pricina matematicii...

Dar tot n-a fost de-ajuns ca Solomon să se hotărască să devină matematician. Pasiunea lui era literatura!

*

Alt șoc, atunci când, cu steaua galbenă pe piept, s-a așezat la coadă la brutărie. L-a observat un bun român și l-a scos din rând, nu, nu definitiv, nu era neom:

- Așteți până iau pâine toți românii noștri, pe urmă...

Tot așteptând, Solomon ședea pe marginea trotuarului și făcea calcule matematice: câte pâini în brutărie, câți clienți la coadă, cât durează în medie târguiala unui client (ca să știe cât mai are de așteptat); mai scădea din lista sa câte o pâine, câte un client, mai împărțea cantitatea de pâine la numărul celor de la coadă, dar coada se tot îngroșa, nu și cantitatea de pâine. A avut satisfacția, atunci, să ia totuși pâine... Nu și hotărârea de a deveni matematician!

*

Cum a devenit, totuși? Fără îndoială că și șocurile arătate și-au avut rolul lor, inconștient. Când a venit la București - era curând după alungarea nemților - ca să se înscrie la o facultate, n-o alesese încă. Clasificat întâiul la examenul de bacalaureat, avea dreptul să se înscrie fără examen de admitere, la orice facultate dorea. A început să cutreiere facultățile.

- Citind în holul Facultății de Matematică niște anunțuri în care erau prezentate cursurile care se predau acolo, am fost vrăjit de sonoritatea unor cuvinte...

Așa s-a înscris la Matematică.

Ați putea socoti că a fost la el un mod cam ușuratic felul în care și-a ales cariera! Nu uitați, însă, că a fost și urmarea unor șocuri care nu puteau să nu lase urme.

- N-am să uit niciodată lecția de deschidere pe care ne-a ținut-o profesorul Miron Nicolescu. Începea așa: „Faceți **tabula rasa** (ștergeți cu buretele - n.a.) din tot ce ați învățat până acum!". Așa am și făcut, și a început o nouă, o cu totul nouă etapă din viața mea!

„Matematica e altceva decât ceea ce cred și ceea ce învață elevii de liceu". În timpul facultății a înțeles Solomon ce este matematica. („Te ajută să renunți la idei rutiniere, să privești lucrurile cu ochi proaspăt, să sondezi infinitul, să descrii ineditul ascuns în spatele locului comun").

Dar în facultate n-a învățat prea multă matematică.

- Eram ocupat cu examenele. Ele îți dau o stare de spirit improprie pentru a face știință. Degajarea, relaxarea lipsesc.

Șocuri, șocuri, astea sunt examenele.

La un moment dat a părăsit facultatea. Îl tenta totuși literatura. A fost poate, și vina mea, l-am atras la **Jurnalul copiilor**, pe care îl scoteam ca supliment al revistei **Licurici**: scria versuri și proză foarte gustate de copii, ca și de cei mari. Dar a avut norocul (da, norocul!) să i se fure carnetul de partid. A fost exclus din partid („Desigur, nu i s-a furat carnetul, l-a vândut unui dușman!") și sfătuit „părintește" să intre ca muncitor necalificat într-o fabrică, spre a putea fi reabilitat. Șocul l-a trezit la realitate: și-a reluat studiile la facultate.

*

Dacă s-ar fi rezumat la facultate, matematician n-ar fi ajuns, doar un banal profesor de liceu, probabil la Bacău. Dar la ultimul examen, profesorul Miron Nicolescu (a mărturisit apoi că a simțit la el o scânteie...filozofică, nu matematică, „omul știe să gândească, să judece!") i-a spus, după ce l-a examinat:

- Marcus, poate ai timp să aștepți până la termin examenul cu ceilalți!

Bineînțeles, l-a așteptat, după care profesorul i-a spus:

- Vrei să fii asistentul meu la catedră?

Ăsta da, șoc...matematic (dar unul pozitiv)! Mai ales că profesorul Miron Nicolescu nici ca matematician nu era un oarecare, în plus: președintele Academiei Române, ministrul învățământului. Era obligat Solomon să-și ia în serios postul...picat din cer! De la obligație la pasiune câteodată mult nu e, să știți!

Așa i s-a deschis lui Solomon Marcus cariera de matematician, și nu numai de matematician! Iar el își luase, încă din acea dimineață, bilet de tren spre casa părintească!

O viață plină de șocuri, mai mult sau mai puțin matematice; de unde va izbucni faimoasa lui carte **Șocul matematicii**.

*

Solomon Marcus s-a născut la Bacău, la 1 martie 1925. În 1950, asistent la catedra de matematică a Universității din București; în același an, avansat lector; în 1956, doctor în matematică; în 1964, conferențiar; în 1966, profesor la catedra de analiză matematică; în 1968, doctor docent... A publicat sute de articole de specialitate în cele mai prestigioase reviste matematice din lume, sute de articole de popularizare, a ținut cursuri și conferințe în peste o sută de universități din Europa, America, Asia. Conduce realizarea unui contract internațional cu Universitatea Națiunilor Unite, Tokio, având ca temă „Scopuri, procese și indicatori de dezvoltare". A fost onorat de Academia Română cu premiile „Timotei Cipariu" (1964) și „Gheorghe Lazăr" (1967). Membru al Societății Oamenilor de Știință din România, al Societății de Filozofie, al Societății de Filologie, al Uniunii Scriitorilor (secția de critică)... Este membru al mai multor academii străine (Franța, S.U.A., Italia, Germania, Belgia...). Membru corespondent al Academiei Române.

S-a dedicat mai întâi analizei matematice, specialitatea profesorului său. A reconsiderat noțiuni și rezultate clasice... definitiv stabilite, le-a dezvăluit aspecte, potențialități noi. A abordat probleme matematice neepuizate, rămase de la mari matematicieni, unora le-a găsit soluții complete, altora parțiale.

- Un matematician știe că orice soluție, chiar completă, conține în germene o nouă problemă, sugerează alte și alte probleme. Mi-a plăcut, la rândul meu, să construiesc probleme. Am fost satisfăcut de câte ori matematicieni români sau străini au folosit rezultatele mele, abordând problemele pe care le-am formulat.

Matematica! Pe mulți încă îi sperie cuvântul, pe mulți, tot mai mulți îi încântă! „Câtă matematică, atâta adevăr" (Grigore Moisil).

Nu există sector de cercetare, de activitate, în care matematica să nu-și găsească un larg câmp de activitate.

- Numai că matematica e o știință aristocratică: ea ajută doar în acele domenii de activitate care sunt suficient de dezvoltate!

*

Lucrând în domeniul teoriei funcțiilor reale, treptat i s-a trezit interesul pentru fenomenul interdisciplinar. Își dorea un teritoriu mai puțin explorat, o știință tânără, un câmp neepuizat.

- Mă tenta să văd cum se nasc noțiunile!

(Așa cum , de copil, îl tenta să vadă cum se sfârșesc...cifrele).

MARIUS MIRCU

(Din volumul „36 de stâlpi ai lumii")

(Va urma)

Matematicieni de prestigiu din România
SOLOMON MARCUS
Un precursor al lingvisticii matematice

La 1 martie a.c., matematicianul Solomon Marcus împlinește 70 de ani. El nu se află acum la București, e în Spania pentru patru luni și predă la Universitatea din Tarragona. Anul trecut, a funcționat câte trei luni la Paris și la Québec.

Reproducem în această pagină un portret al matematicianului, creionat de scriitorul Marius Mircu.

DIN ACTIVITATEA CONSILIULUI PENTRU MINORITĂȚILE NAȚIONALE

Egali în fața legii

Consiliul pentru Minoritățile Naționale de pe lângă Guvernul României, în colaborare cu Institutul Român pentru Drepturile Omului, a editat lucrarea „Cadrul legislativ și instituțional pentru minoritățile naționale din România", realizată de Irina Moroianu-Zlătescu și Ioan Oancea.

După un "Cuvânt înainte" al autorilor, în care este subliniată necesitatea cunoașterii cât mai largi a drepturilor și îndatoririlor persoanelor aparținând minorităților în statul de drept potrivit reglementărilor internaționale și standardelor europene înscrise în documentele O.S.C.E. și ale Consiliului Europei, sunt prezentate date statistice privind populația României, prevederi constituționale, modalități de învățare a limbii materne în școli cu predare în limbile minorităților, aspecte concrete privind libertatea de gândire, conștiință și religie a minorităților, activitățile lor cultural-artistice, editoriale și publicistice, forme ale participării minorităților la viața politică și publică, competențele Consiliului pentru Minoritățile Naționale, situația drepturilor omului în România și modul în care se reflectă aceasta în cadrul unor organisme internaționale, căi și mijloace posibile de înlesnire a soluționării pașnice și constructive a problemelor ce privesc minoritățile. Sunt date publicității documente internaționale cu caracter universal și regional, precum și recomandări ale Consiliului Europei privind drepturile minorităților naționale pe continentul nostru.

Rubrica de față își propune să înfățișeze cititorilor, în sinteză, tematica mai sus amintită. Pentru mai buna ei înțelegere, vom începe cu o definire a ceea ce reprezintă și ce principale atribuții are Consiliul pentru Minoritățile Naționale.

Organism consultativ al Guvernului României, înființat prin hotărârea Guvernului nr. 17/1993, Consiliul are în competență probleme cu caracter normativ, administrativ și financiar care se referă la exercitarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, în ceea ce privește exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase, așa cum ele sunt definite în Constituția României și în convențiile internaționale la care România este parte. Consiliul este constituit din reprezentanți ai organizațiilor minorităților naționale, printre care și F.C.E.R., ca și ai principalelor organe ale administrației publice centrale de specialitate. Consiliul menține contactul cu organizațiile minorităților naționale, colaborează cu autoritățile de stat, cu organizații guvernamentale și neguvernamentale internaționale care se preocupă de problemele respectării drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale, prezintă Guvernului proiecte de legi și hotărâri în vederea soluționării unor probleme ale etniilor.

Ne propunem ca, în articole succesive, să vă prezentăm întregul conținut al lucrării mai sus amintite, precum și alte informații privind activitățile Consiliului pentru Minoritățile Naționale din România.

CENTENAR EUGEN RELGIS

După primul război mondial, oamenii căutau un punct de reper în haosul lăsat de dezastrele cataclismului. O voce cutezătoare pornea din România, chemând lumea la înțelegere, la frăție, la pace, susținând cu vigoare dreptul omului de a fi eliberat de coșmarul războaielor. Era vocea lui Eugen Relgis.

Poet, romancier, filozof, sociolog, traducător, inspirat și animat de doctrina umanistă și pacifistă, el este autorul a zeci de cărți în română și a mai mult de 40 de volume în spaniolă. Prezență constantă în presa și literatura română, europeană și sud-americană, ca și în cea din Israel, Eugen Relgis (născut la Iași, la 2 martie 1895) debutează cu volumul de poezii „Sonetele nebuniei" (1914), se remarcă, apoi, prin romanul autobiografic „Glasuri în surdină" (1927), se apropie de vechi-noul umanism biblic interpretat în lumina timpului său (v. broșura cu același titlu din 1926). Fondatorul primului Grup Umanitarist din România, reușește să strângă semnăturile unor prestigioși intelectuali ai vremii, români și străini, să stabilească legături epistolare cu Romain Rolland, corespondență publicată ulterior sub titlul „Internaționala pacifistă" (1928). În 1947, se stabilește la Montevideo (Uruguay). Pentru întreaga sa operă - punte de continuitate între iudaism și umanism - Relgis este ales, în 1972, membru de onoare al Universității Ebraice din Ierusalim.

Intrând, din viață, în eternitate, în 1987, ideile acestui visător sui-generis român rămân o expresie a năzuințelor întregii umanități spre o lume a păcii - deziderat de stringentă actualitate.

În 1962, într-o vizită făcută în Israel, a poposit și la „Beit Olei Romania". La plecare a rostit o caldă alocuțiune, pe care o reproducem în această pagină.

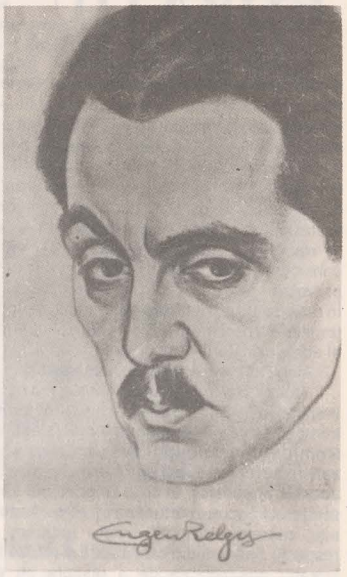

Despărțirea care unește

Când am dat citire, acum câteva luni, în această Casă a evreilor români din Israel, primei mele conferințe - care a fost mai degrabă o confesiune - spuneam la început că nu sunt obișnuit cu manifestările publice de simpatie și apreciere față de operele mele de scriitor și de activitatea mea culturală și umanistă. Acest gen de manifestări depășește modesta mea persoană.

Încă și mai puțin sunt obișnuit cu aceste manifestări, în ajunul unei plecări, oricât de spontane și mișcătoare ar fi ele, care poartă în limba spaniolă o denumire de multiple semnificații: **despărțire**. În scrierile mele, un capitol de roman, un ciclu de poeme și un eseu asupra căilor vieții spirituale poartă toate același titlu: despărțirea care unește. Mi se pare că nu mai este nevoie să lămuresc sensul acestei expresii, deloc paradoxale și chiar diferite de expresiile de părere de rău, părăsire, ruptură. Ar fi o minciună dacă aș afirma că nu regret faptul că mă îndepărtez de vechii prieteni - pe care i-am reîntâlnit printre ascultătorii conferințelor mele, ca și de noii prieteni, descoperiți în timpul peregrinărilor mele prin Israel; și că nu resimt acest apăsător sentiment de sfâșiere, care se adâncește pe măsură ce se apropie momentul plecării și că nu simt din nou ruptura aceasta sufletească, ce relevă atracții, afecțiuni, tandrețe, bucurii și dureri împărtășite... Acum, înaintea despărțirii, ies la iveală - în fluxul și refluxul vieții sociale și ale destinelor individuale - noile rădăcini crescute în inimă, în minte și în suflet, în cursul mai mult sau mai puțin îndelungat al unei călătorii, calificate la început drept „de studii", dar care, în cele din urmă, s-a dovedit o călătorie de recunoaștere și de întregire. Iată de ce, încă o dată, se dovedește adevărată și valabilă, respectiv trăită, expresia menționată ceva mai înainte, **despărțirea care unește**.

Nimic nu unește mai adânc și mai puternic decât strădania de cunoaștere reciprocă, decât această conviețuire care nu se limitează doar la satisfacerea necesităților cotidiene, personale, ci se lărgește prin aspirațiile comune ale unui întreg popor: prin eforturile sale de a reclădi țara recâștigată, de a ridica, pe pământul stâncos și însetat al realităților, o nouă organizare istorică, de a stabili o nouă structură socială și economică, de a institui o nouă etapă a culturii sale milenare, a promova o nouă înflorire a științelor, artelor și spiritualităților iudaice, care - în pofida faptului că se resimt și se afirmă în aspectele lor naționale - sunt, de fapt, universale, legate prin nenumărate fibre și efluvii de destinul, cu alte cuvinte de nevoile și aspirațiile altor națiuni, ale întregii omeniri.

În acest fel, cu acest mod al meu de a gândi și a simți, am parcurs pământul Israelului, în limitele posibilităților mele. Nu voi enumera locurile care își poartă din nou numele lor biblice, instituțiile în care se pot descoperi tainele renașterii unei țări, centrele de muncă rodnică de la orașe și sate, fundațiile de învățământ elementar sau universitar, institutele, atât de organic coordonate, cum este Histadrut, în care am fost, în același timp, elev și profesor și unde am aflat, în sfârșit, la fel ca și în kibutzuri, soluția anumitor probleme de ordin practic care mă preocupau de mai multă vreme.

În puține cuvinte, pot să spun că ceea ce pentru unii continuă să fie o noțiune vagă sentimentală, idealistă, dar care constituie pentru mine un concept viu, integral și pozitiv (și nu mai încape îndoială că mă refer la umanitarismul modern), l-am întâlnit în realizările israeliene, în exemplarele sale corporații culturale și în reușitele sale experimente de ordin social, am întâlnit elementele care vitalizează ideile progresului, care întăresc convingerile și sporesc avântul de acțiune și de transformare a mai vechilor aspirații către pace, dreptate și libertate în fapte constructive, în triumfuri ale asocierii creatoare. Le-am descoperit în cooperare, respectiv în ajutorul reciproc, ce trebuie să satisfacă, în egală măsură, nevoile individului, ale familiei, ale națiunii, oferind și altor popoare, mai ales celor care și-au dobândit de puțină vreme independența, această solidaritate care este rezultatul unei purtări fără pată și al generozității spontane, dar lucide și raționale în vârtejul intereselor contrare a ceea ce se numește, de obicei, „politica mondială".

La o întrebare, cu caracter mai degrabă jurnalistic, privind impresiile mele din Israel, am răspuns doar prin mijlocirea unei imagini. Mă simt copleșit, ca un culegător în viile și grădinile născute din nisipurile și stâncile acestei țări, după veacuri de abandon și după toate tristețile, mizeriile și ororile suferite de poporul nostru, rătăcitor prin cinci continente ale unei lumi mereu zguduite de războaie și revoluții. Esența acestor recolte, acumulată în inima, în sufletul, în mintea mea, este încă neclară, încărcată de bogățiile vieții proaspete și regeneratoare. Această esență trebuie să se purifice, lăsând în colțurile uitării sedimentul atâtor clipe și întâmplări adeseori zadarnice și meschine. Tot astfel se limpezește și vinul adevărului, al profundelor realități permanente, care strălucesc - în cele din urmă - la lumina triumfătoare a credinței, a solidarității și a eforturilor neslăbite ale unui popor eliberat.

Astfel am încercat să descopăr Israelul, cu trăsăturile sale fundamentale, cu resursele sale interioare, etice și spirituale și nu numai cu reușitele și succesele sale imediate, spectaculoase. Am încredere în faptul că, din refugiul meu, pe celălalt țărm al Atlanticului, într-o mică țară sud-americană (care seamănă atât de mult cu Israelul prin structura sa geofizică, prin dezvoltarea sa, cu colaborarea imigranților și a pionierilor și prin cuceririle sale în domeniile sociale și culturale), voi putea să-mi expun impresiile de călătorie, în genul celorlalte „Peregrinări" ale mele prin Europa și America, precum și în câteva eseuri despre noul iudaism. Bineînțeles, în limba spaniolă, în această limbă pe care a trebuit să o învăț după debarcarea mea la Montevideo, acum, mai bine de cincisprezece ani.

Mai trebuie, oare, să adaug că am împărtășit cea mai mare parte a șederii mele în Israel cu colectivitatea evreilor originari din România? Nu se putea întâmpla altfel, dat fiind că acolo, în țara de baștină, mi-am conceput operele, acolo au înmugurit primele mele aspirații, ulterior concretizate în alte țări, atât în ceea ce privește iudaismul universalist, cât și umanitarismul supranațional. Am expus aceste concepții în conferința mea „Confesiunea unui scriitor". La **Casa olimilor** din România, am reîntâlnit pe mulți dintre cititorii mei de pe vremuri, dintre primul și cel de-al doilea război mondial. În cadrul unor dezbateri și controverse am clarificat probleme arzătoare și, în tovărășia lor, am străbătut țara, în scurte, dar frecvente deplasări de la un oraș la altul, de la un hotar la altul, deplasări pe cât de instructive, pe atât de revelatoare. Astfel, am cunoscut numeroasa colectivitate evreo-română din Israel (300 000 de persoane, aproximativ, potrivit ultimelor date)[1]... Am cunoscut-o în ansamblul său, pe deasupra divergențelor politice efemere, dar cu valorile lor intelectuale, cu ferma lor pregătire profesională, cu aptitudinile lor literare și artistice, precum și cu munca lor plină de abnegație, contribuind - la fel ca și alte colectivități evreiești - la reconstrucția și la dezvoltarea Israelului.

Unite, solidare în lumina intereselor comune, vitale, în țara lor veche și nouă, aceste colectivități, sosite din toate celelalte țări, sunt pe cale să fuzioneze și să se remodeleze în cadrul unei formațiuni etnice și etice, în mai mare măsură conformă cu înaltele țeluri istorice, în condiții mai propice decât în cele ale precarelor și, foarte adesea, nefastelor și nocivelor „toleranțe" și „condescendențe" în Galut.

Acum, la despărțire, după ce am conviețuit câteva luni în această țară reînviată din deșerturile și ruinele sale milenare, după atâtea zile însorite sau înnorate, după cum este însăși existența în toate colțurile lumii, mă simt adânc emoționat. Și mulțumesc celor care au luat parte la conferințele și dezbaterile mele publice, celor care au ținut să-mi strângă mâna sau să mă îmbrățișeze, precum și celor care mi-au scris, de la locul lor de muncă, într-un trif sau un kibutz.

O familie, o mare familie frățească, însuflețită de camaraderie și de bunăvoință, ne-a înconjurat - pe soția mea și pe mine - în cursul acestei călătorii de neuitat. Repet: plecarea noastră este o despărțire care unește, deoarece rădăcinile sunt aceleași, în trup și în suflet, înlănțuite în timp și în spațiu. N-am simțit niciodată atât de palpabil, atât de persistent acest adevăr care este, în același timp, individual, social și cosmic, adevăr pe care unii filozofi îl denumesc **„adevărul veșnicei întoarceri"**.

Acest adevăr este vădit, o dată mai mult, în întoarcerea poporului lui Israel în țara strămoșilor săi, precum și în destinul personal al celor care încă își duc viața în Diaspora. Oricare ar fi hotărârile Destinului sau ale Marelui Creator al Lumii, adaug la fierbinții mele urări de pace, sănătate și belșug aceste cuvinte de comuniune și speranță: Pe curând!

[1] În prezent, aproximativ 400 000 (n.n.)

„TRIBUNA" - cunoaștere întru apropiere

Există - ca să parafrazăm cele spuse de scriitorul Björnstjerne Björnson - două feluri de reviste: cele care sporesc dragostea de viață și de aproape și dorința de a înfăptui binele și cele care împiedică, voit, acest lucru.

„Tribuna" din Cluj-Napoca, adevărat săptămânal de cultură (redactor-șef, Augustin Buzura), face parte dintre acele publicații nobile asupra cărora poposești mereu și îndelung, numărul care face obiectul acestor rânduri aducând contribuții deosebite la mai buna cunoaștere a culturii și aspirațiilor evreiești. Remarcăm, cu admirație, din cuprinsul revistei acele pagini care stau sub semnul dragostei față de om, al solidarității umane, al asumării valorilor culturale și ne plecăm cu durere asupra mărturiilor răscolitoare ale supraviețuitorilor Holocaustului sau a paginilor care incriminează pata neagră a secolului: antisemitismul - și nu numai.

„Cunoașterea apropie, necunoașterea respinge", spunea acad. prof. dr. Nicolae Cajal, președintele F.C.E.R., în interviul acordat revistei. Și, în acest spirit, se profilează nr. 7(2144) al revistei, din 16-22 februarie 1995. Cooperarea interumană, intercomunitară trebuie să existe în ciuda antisemitismului, înlesnit de „virusul" numit incultură, ură primitivă, lipsă de informare corectă etc. „Comunitatea evreiască a fost și este peste tot în lume un autentic «cetățean» - sublinia dl Cajal - implicat în viața publică... suntem și vom fi fideli țării și poporului român... păstrând și o dragoste ancestrală neamului lui Israel". Participând la opera umanității, evreul rămâne, el însuși, evreu.

PRESĂ

Acolo unde au existat, evreii au adus contribuții majore în cultură, în știință, în umanism.

Rănile cauzate de lagărele de exterminare nu se pot vindeca ușor. Răscolitoare sunt articolele: **Contribuția scriitorilor evrei de origine română la literatura Holocaustului**, de Yonah David; **Amintiri dintr-un lagăr fascist**, de H. Maiorovici, o „tristă istorie... despre oamenii câinoși, dar vai! nu despre câinii omenoși"; **Transnistria în literatura germană**, de Beate Welter, o viziune a morții, a unei permanente lupte pentru supraviețuire; **Maidanek '94**, trienala internațională de plastică, la care au participat 234 de artiști din 36 de țări de pe toate continentele. Memorie a martirilor, un avertisment.

Mai semnalăm articolele, **Presa de limbă română din Israel**, de Ion Cristofor (este vorba de **Viața noastră, Facla-Magazin, Minimum, Izvoare**); **Literatura de expresie românească din Israel**, de Mircea Popa; **Mihail Sebastian în ediție critică**, de Gheorghe Glodeanu; **Filosoful Iosif Brucăr în corespondență**, de Mircea Popa ș.a.

Conținutul revistei ne ajută să cunoaștem autenticul evreiesc, căci, așa cum spunea Gala Galaction: „Adevărul veșnic e că Israel a dăruit omenirii: visul, profeția și credința care strămută munții".

EVELIN FONEA

HORAȚIU - Nici ironie, nici simpatie

MARI PERSONALITĂȚI DESPRE EVREI

În ediția germană a renumitei „Istorii universale" a poporului evreu, a lui Simon Dubnow[1], paragraful 15 din volumul al III-lea este intitulat „Ura față de evrei în literatura Romei"[2]. În acest paragraf, înainte de a interpreta texte și opinii ale lui Juvenal, Tacitus, Plutarh, autorul scrie: „Sentimentele dușmănoase pe care scriitorii latini ai epocii precedente, de genul lui Horațiu sau Seneca, le nutriseră față de evrei s-au întărit considerabil după marele război evreiesc care provocase jertfe atât de grele învingătorilor". În nota de subsol la textul de mai sus, se face trimitere la paragraful 95 din volumul al II-lea al aceleiași istorii.

Aici, Dubnow scrie despre Horațiu :

„Poetul din timpul lui Augustus, Horațiu, menționează în satirele sale, sub o formă ironică, urmările propagandei evreiești la Roma. Lui Horațiu i-a plăcut să-i zeflemisească pe evreii circumciși (curtis Judaeis oppodere), în timp ce prietenul său, scriitorul Fuscus, mărturisea că el, ca și mulți alții, nutrește simpatii pentru iudaism și respectă Șabatul, din care cauză și refuză lui Horațiu posibilitatea de a discuta cu el, sâmbăta, despre afaceri. Acest Fuscus era, se pare, unul dintre acei romani care erau numiți «temători ai Șabatului».

Deci, în privința lui Horațiu, în opinia lui Dubnow, nu ar fi vorba chiar de o ură împotriva evreilor, ci de atitudine ironică, ceea ce poate exista și între membrii aceleiași comunități sau în cadrul aceluiași popor.

„Weltgeschichte des jüdischen Volkes" a lui Simon Dubnow rămâne o lucrare fundamentală și aceasta tocmai pentru faptul că, după Graetz și având la bază o concepție diferită de acesta, ea constituie prima prezentare științifică, modernă, a istoriei „universale" - cum și-o intitulează autorul, și cum o concepe, de altfel - a poporului evreu.

Ne propunem, însă, în acest articol să încercăm o interpretare a textelor din Horațiu care se referă la evrei :

1) În satira a IV-a din cartea I, Horațiu, luând apărarea adevăratei poezii satirice și a propriei sale atitudini, arată, în încheiere, că el nu comite păcatele pe care le fac alții, ci doar tăcut trece faptele prin mintea sa și, când are răgaz („otium", celebrul otium horațian), atunci le pune în scris. El își cere iertare pentru această slăbiciune de a pune lucrurile în scris și cheamă în sprijinul său tagma poeților. Iată aceste ultime versuri : Rostesc tăcut în mine tot ce-am văzut și știu / Iar gândurile mele, când am răgaz, le scriu. / Voi să-mi iertați această ușoară slăbiciune. / Eu nu sunt unul singur, suntem o legiune! / Chema-voi toți poeții să-mi vină-n ajutor; / - Voi nu știți cât de multe sunt rândurile lor - / Și ei mă vor constrânge, cu armele ideii, / Să fiți cu noi alături, așa cum fac evreii"[3].

În opinia noastră, în aceste versuri nu se găsește nici cea mai mică urmă de ură împotriva evreilor sau de sentimente dușmănoase.

În primul rând, chiar dacă Horațiu ar face, într-o satiră, vreo ironie, aceasta nu înseamnă o manifestare de sentimente ostile. În al doilea rând, asemănarea obiceiurilor evreilor cu cele ale tagmei poeților adevărați nu este dezonorantă, chiar dacă este evident că Horațiu se referă fie la solidaritatea ideologică a evreilor, fie la puterea lor de a-i convinge pe alții prin raționament;

2) În satira a V-a, din cartea I, găsim următoarele versuri: „Am râs când un localnic de-aici ne-a-ncredințat /Că din milostivirea puterilor divine/În templul lor tămâia se-aprinde de la sine! Un Apella, evreul, să creadă dacă vrea / asemenea poveste. După știința mea/ Nu-și prea bat capul zeii cu viața pământească".

Nici aici nu vedem altceva decât influența filozofiei societății romane de atunci, filozofie sceptică, potrivit căreia mitologia greacă și romană a zeilor aparținea unei lumi distincte de cea a societății umane; gândirea lui Horațiu poate fi considerată ca deistă. Numele Apella, atribuit de Horațiu unui evreu din Roma, se referă fie la un personaj real, fie la un iudaizant din Roma care se și considera ca având calitatea de evreu. La Roma cultele orientale în general - care se răspândiseră - erau privite cu rezervă de unii.

De altfel, se vede clar că Horațiu nici nu se referă la evreii adevărați, de vreme ce **vorbește de zei**, în timp ce **evreii cred într-un Dumnezeu unic**. În Roma existau unii care încercau să se apropie de evrei, dar mai păstrau un amestec de credință în zeități păgâne.

În acest sens face Horațiu referire la „Iudaeus Apella";

3) În cunoscuta satiră a IX-a, din cartea I, Horațiu îi satirizează pe poeții Romei; unul din ei se apropie de Horațiu pe drum și-l agasează cu diferite cereri ; apare prietenul Fuscus, care-și dă seama că Horațiu vrea să scape de interlocutorul său nedorit (pe care, de altfel, Fuscus îl cunoștea), dar vrea să facă haz și, la propunerea lui Horațiu de a discuta despre o afacere ce urma a fi făcută, îi răspunde: „Așa-i, dar nu pot astăzi; rămâne pe-altă dată / E ziua când tăiații-mprejur sărbătoresc / Șabatul lor cel mare, și nu vreau să-i jignesc". Horațiu îi răspunde că el nu este superstițios, dar Fuscus susține mai departe că el are asemenea scrupule, fiind un om simplu (unul din cei mulți) și-l lasă pe Horațiu pradă inoportunului interlocutor.

Dubnow a tradus pe „oppodere" cu „verhöhnen" („persiflare", „zeflemisire") și a atribuit lui Horațiu intenția de a-i persifla pe evrei. Traducerea corectă a expresiei „curtis Judaeis oppodere" este: „a-i jigni pe evreii circumciși". Deci, traducerea lui Dubnow este greșită și atribuită lui Horațiu în loc de a fi reținută ca aparținând lui Fuscus și spusă fără intenție de ironizare a evreilor. Nu este vorba în poezia lui Horațiu de ironizarea evreilor circumciși care-și țineau Șabatul sau poate o sărbătoare importantă (tricesima sabbata). Sărbătoarea evreilor nu putea fi pentru ceilalți cetățeni din Roma un motiv de a nu discuta despre afaceri sau de a nu încheia afaceri și, deci, nici pentru prietenul lui Horațiu, care nu apare deloc ca fiind un afiliat la iudaism sau un simpatizant al iudaismului. Argumentul adus de el nu este serios, poartă amprenta îngroșării realului, care e caracteristică întregii satire în care e vorba de agitația presupușilor poeți din Roma spre a obține favoruri și glorii nemeritate. Tocmai aceasta a vrut să arate Horațiu, că prietenul său, dându-și seama de situația în care el se afla, vrea să glumească, să facă haz și sub un evident pretext îl lasă pradă nepoftitului.

Deci, nu se poate reține altceva decât că evreii din Roma erau cunoscuți pentru faptul că practicau circumcizia și-și țineau sărbătorile cu strictețe și nimic altceva. Nici vorbă de vreo intenție a lui Horațiu de a-i ironiza, săgețile sale fiind îndreptate doar împotriva falșilor poeți.

Dar, în general, concepția lui Horațiu, chiar dacă s-ar fi referit ironic la religia practicată de evreii din Roma, nu este decât un reflex al mentalității curente romane despre alte popoare, care n-au fost deloc cruțate în versurile poetului și nu ne-am referi decât la: „Urăsc, copile, pompele persane". „El, pătruns de ruga voastră, pe popor o să-l ferească / Și pe principele Cezar de războiu-ngrozitor, / Crunta foame și ciuma le va duce perșilor și britanilor spurcați" (deci, dispreț pentru fastul persan, ură pentru perși și pentru britani; alte popoare, considerate de Horațiu ca „barbare", nu se bucură de aprecieri mai bune).

Deci, în opinia noastră, Horațiu nu poate fi pus în categoria scriitorilor romani care au manifestat ură sau sentimente dușmănoase față de evreii timpului său.

Cele trei texte pe care le-am analizat mai sus rămân însă importante ca sursă documentară pentru istoria evreilor, și anume: a) evreii din Roma reprezentau un grup etnic cunoscut, chiar dacă atunci încă restrâns ca număr; b) în mentalitatea celorlalți, evreii apăreau ca deosebindu-se prin ținerea Șabatului și a sărbătorilor iudaice și prin practicarea circumcizie; c) evreii din Roma erau considerați ca fiind „superstițioși", pentru că nu acceptau zeitățile greco-romane și aveau altă credință.

În încheiere, am arăta că este discutabilă și concluzia lui Dubnow la paragraful 15 al vol. al III-lea, cu următorul cuprins: „Între Edom și Israel, între Roma și iudaism se deschise o prăpastie. A fost posibilă realizarea unei forme mixte de cultură iudeo-elenistică, dar la un sincretism iudeo-roman nu s-a putut niciodată ajunge", căci ne întrebăm, ce altceva decât edomit (idumeu) a fost Herodes cel Mare, a cărui guvernare a însemnat cruzime, tiranie, dar și construcții gigantice (dacă n-am aminti decât întemeierea Caesareei maritime, Herodionul, refacerea Templului din Ierusalim).

Aceasta pentru a nu pomeni și de Josephus Flavius, exemplu strălucit al sincretismului romano-iudaic și marele istoric evreu al antichității. Orice s-ar spune, drumul micului popor evreu spre istoria universală a trecut prin Roma, un drum ce i-a adus un dureros dezastru politic, dar și prilejul realizării unei istorice victorii spirituale asupra Romei și al afirmării unor valori eterne în cadrul marilor civilizații ale lumii.

BETINIO DIAMANT

[1] Simon Dubnow. Weltgeschicte des jüdischen Volkes. Von seinen Uranfängen bis zur Gegenwart. In zehn Bänden. Copyright 1925 by Jüdischer Verlag/ Berlin.

[2] Der Judenhass in der römischen Literatur.

[3] Horatius. Opera omnia. 2. București, 1980. Editura Univers. Ediția critică Mihai Nichita. Traducere de Al. Hodoș și Th. Mănescu, pag. 43-44.

HANNAH ARENDT

FILOZOFIE

Prezență remarcabilă în gândirea secolului nostru

Hannah Arendt (n. Hanovra, 1906 - m. New York, 1975) se înscrie în rândul celor mai însemnați gânditori ai secolului al XX-lea. O monografie recent apărută la Paris asupra vieții și operei sale, semnată Sylvie Courtine-Denanay - după cea a lui Elisabeth Young-Bruehl, publicată în 1986 - este prezentată în săptămânalul **L'Événement du Jeudi** (23-30 nov. 1994), sub titlul „Hannah Arendt, amazoana antitotalitară".

De la primele articole publicate în **Frankfurter Zeitung** la sfârșitul anilor '20 până la ultima și cea mai însemnată lucrare a ei - neterminată -, apărută postum, **The Life of the Mind** (1978), a fost o ziaristă cu multiple identități, un filozof politic imprevizibil, o intelectuală care nesocotea pericolele acțiunii și nu credea în tirania rațiunii. Revoluționară? Conservatoare? Era concomitent și una și alta. Nu este ușor de delimitat. Îi adora pe Socrate și Kant; Kierkegaard o fascina; îi detesta pe Platon și Descartes, îi admira pe Papa Ioan al XXIII-lea și pe Bernard Lazare; îi iubea din toată inima pe Lessing, Rosa Luxemburg, Kafka, Chaplin. Era contradictorie și intempestivă.

Evreică germană educată în spiritul epocii Luminilor și al kantianismului, Hannah Arendt a studiat la Marburg și la Heidelberg; discipolă și prietenă a lui Heidegger, acesta recunoștea că inspirația pentru lucrarea sa principală, „Ființa și timpul", o datora ei. Prietenia cu Heidegger a fost însă întreruptă de poziția favorabilă a profesorului față de nazism. Karl Jaspers, pe care îl considera „părinte spiritual", i-a fost confident și prieten credincios. Fusese mult timp apolitică; a devenit conștientă de condiția ei de evreică la incendierea Reichstagului. Prima ei activitate politică a fost organizarea emigrării opozanților regimului.

Refugiată în Franța, a activat în cadrul organizației sioniste „Agriculture et artisanat", apoi ca secretar general al biroului de la Paris al Alialei tineretului.

A învățat politica în exil. La Paris, a legat prietenie cu Walter Benjamin și Bertolt Brecht. În timpul ocupației germane, a fost internată în lagărul de la Gurs, de unde a evadat, sosind, via Lisabona, în America, în 1941, cu 25 de dolari în buzunar. S-a realizat la New York, scriind cărți, articole, reportaje despre emanciparea negrilor, desegregarea școlilor, pericolele atomismului democratic. În revista **Aufbau** a Clubului evreilor germani, își exprimă convingerile privind primatul politicii în influențarea destinului poporului evreu: „Timp de două sute de ani, am fost conduși de plutocrați și filantropi. Ei ne-au reprezentat în ochii lumii". O armată populară le-ar permite evreilor, la capătul luptei împotriva lui Hitler, ca, „în calitate de popor european, să folosească marea șansă de emancipare națională". În 1944, conduce munca de cercetare a Comisiei pentru reconstrucția evreiască în Europa. Contactul direct cu ravagiile războiului o duce la elaborarea celor trei volume publicate în 1951, **Originile totalitarismului**, care-i aduc consacrarea (în rom., Ed. Humanitas, 1994, 674 p.). Analiza mecanismelor care au făcut posibile regimurile totalitare este însoțită de descrierea structurilor care le asigură menținerea, precum și a consecințelor antiumane pe care le produc.

Hannah Arendt era obsedată de militanți naziști birocrați, buni capi de familie, capabili să trimită la abator mii și mii de oameni. Cum să judeci de fapt iresponsabilitatea legală? Unde începe crima împotriva omenirii? Aceste întrebări le regăsim în cartea despre procesul Eichmann de la Ierusalim (1963), care a provocat o întinsă polemică. Spre sfârșitul vieții, avea să scrie despre nesupunerea civilă și libertatea umană. Politolog concentrat asupra dreptului și a valorilor sale, a încercat să rezolve contradicția individ-cetățean, preferându-l pe cel dintâi. Legalitatea totalitară, spunea ea, supune individul unor legi supraomenești, naturale sau istorice. Legalitatea democratică îl expune la conformism. În primul caz, legea nu apără deloc demnitatea individului; în al doilea, nu o apără în suficientă măsură. După Hannah Arendt, protejarea tineretului necesită ocrotirea a ceea ce este nou și revoluționar în el. Or, aici nouă poate fi doar judecata individului despre el însuși sau despre ceilalți. Confundarea spațiului public cu cel privat nu ușurează exercitarea judecății; dimpotrivă, amestecă între ele cărțile demnității și ale libertății. Din aceste motive, a ajuns la concluzia că tentația totalitarismului există în fiecare dintre noi. Departe de a limita termenul la stalinism sau nazism, ea îl extindea și aplica și asupra societăților libere. Pentru a înțelege pericolul totalitar, mai întâi trebuie să ne convingem că legitimitatea dreptului și cauzele istorice nu sunt suficiente pentru a prevedea, nici pentru a garanta singularitatea ireductibilă a fiecărui copil și a fiecărei ființe umane. Tiraniei totalitare, dar și conformismului democratic le sunt specifice însingurarea, atomizarea, tribalizarea. Să vrei să comunici cu orice preț înseamnă să te condamni la mimetism social. Atât tirania, cât și egalitarismul abstract duc la moartea individului. Pentru a se împlini, libertatea are nevoie de spațiu, de respirație și oamenii nu pot trăi împreună decât dacă se simt liberi. Adulții trebuie să ocrotească timpul copilăriei și formarea judecății, dacă vor să dea viață unor oameni liberi. Iar aceștia, la rândul lor, trebuie să fie conștienți de fragilitatea puterii și a legilor. Încercând să împace voința de a trăi cu nevoia de singurătate, Hannah Arendt a pus bazele uneia dintre cele mai frumoase variante ale filozofiei acțiunii din acest secol.

■ HANNAH ARENDT

În afară de lucrările menționate, opera Hannei Arendt mai cuprinde: **The Human Condition** (1958), **Between Past and Future** (1961), **On Revolution** (1963), **Men In Dark Times** (1968), **Crises of the Republic** (1972).

Traducere și adaptare de EVA SZMUK

MERIDIANE ● העולם ומלואו ● MERIDIANE

Perspective economice în condițiile păcii în Orientul Mijlociu

Israelul și vecinii săi arabi vor schimba produse în valoare de miliarde de dolari atunci când barierele comerciale vor fi înlăturate într-un Orient Mijlociu pașnic. Aceasta a fost concluzia unui studiu elaborat de Fondul pentru Cooperare Economică în Orientul Mijlociu de pe lângă Universitatea Tel-Aviv.

Studiul examinează comerțul curent în Orientul Mijlociu cu țări din afara regiunii și încearcă să precizeze care dintre produse ar putea fi comercializate între Israel și țările arabe.

Raportul a concluzionat că Israelul poate vinde Siriei, Egiptului, Iordaniei, Arabiei Saudite și Emiratelor Arabe Unite produse în valoare de 2,2 miliarde de dolari anual. Potrivit opiniei lui Meir Ben-Haim, coordonatorul-șef al studiului, aceasta ar putea reprezenta 22% din exportul curent al Israelului.

În fruntea listei exporturilor israeliene potențiale se situează produse alimentare, îngrășăminte chimice, cauciucuri, textile, îmbrăcăminte și mașini-unelte. Valoarea acestor produse s-ar putea ridica la 725 de milioane de dolari, adică 7,6% din exportul Israelului.

Al doilea set de produse, al căror potențial pentru export către lumea arabă este mai puțin definit, include vegetale și fructe prelucrate, produse chimice anorganice, mașini - unelte, calculatoare, echipamente electronice, de telecomunicații, pentru aviație, instrumente medicale și aparate fotografice.

Suma încasată din exportul acestei categorii de produse ar putea totaliza 1,3 miliarde de dolari, echivalând cu 13,8% din exporturile curente ale Israelului.

A treia categorie de produse israeliene care ar putea fi vândute pe piața arabă cuprinde mărfuri din sfera chimiei organice și alte produse chimice.

Din exportul lor s-ar obține aproximativ 111 milioane de dolari, reprezentând 1,2% din exporturile israeliene. Importurile Israelului din țările arabe ar putea fi reprezentate cel mai bine prin combustibil și produse derivate, textile, bumbac, metale.

În raport se estimează că importurile ar putea totaliza mai mult de 1 miliard de dolari, adică 2,4% din exporturile țărilor arabe.

Se adaugă, de asemenea, că cifrele ar putea fi mai ridicate decât arată „calculul hârtiei". În studiu nu sunt incluse veniturile ce ar putea fi obținute din servicii și turism. Noile oportunități comerciale și o creștere a nivelului de trai ar putea conduce la un consum mărit și la o extindere a comerțului.

Unul dintre coordonatorii studiului, prof. Gideon Fishelson, a declarat că raportul conține „cifre minime".

(Din „St. Louis Jewish Light")

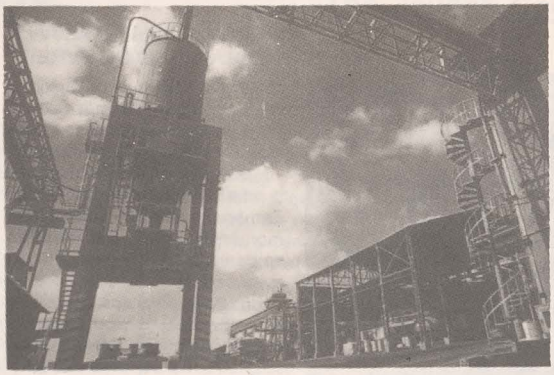

Evrei chinezi sau chinezi evrei ?

Drumul mătăsii a constituit, în evul mediu, nu numai o cale de schimburi comerciale, dar și de migrații pentru diverse grupuri de populații. Astfel, se pare că în jurul anului 1000, un grup de negustori evrei din Orientul Mijlociu a ajuns cu caravanele, pe drumul mătăsii, până în orașul Kaifeng, capitala de atunci a dinastiei imperiale Sung. Ei s-au stabilit acolo într-o colonie evreiască, care s-a bucurat de o deplină autonomie religioasă; tot ei și-au construit o sinagogă, a cărei intrare era orientată spre Ierusalim; mâncau cașer și practicau circumcizia băieților nou-născuți.

Comunitatea evreiască din Kaifeng s-a dezvoltat de-a lungul secolelor, în perioada de apogeu ajungând la 5 000 de membri. Dar, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, comunitatea a dispărut complet, prin asimilarea treptată în rândul populației chineze.

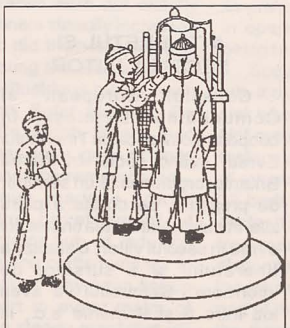

■ EVREI DIN CHINA

După ce Israelul și China au stabilit relații diplomatice, în 1992, autoritățile locale s-au hotărât să folosească această tradiție, a unui grup etnic evreiesc în Kaifeng, pentru a atrage investiții străine în acest oraș cu 500 000 de locuitori, aflat în provincia Henan. Consiliul municipal a aprobat o „zonă specială de dezvoltare economică pentru evreii din străinătate".

Un grup de chinezi care se consideră descendenți ai evreilor din Kaifeng, printre care și un judecător, au primit aprobarea ca în actele lor de identitate să le fie înscrisă originea etnică evreiască. Deși Consiliul municipal sprijină eforturile acestor evrei chinezi de a-și pune în valoare istoria comunității locale și a păstra relicvele obiectelor de cult, atât Comisia Națională pentru Problemele Naționalităților din China, cât și Ambasada Israelului la Beijing sunt foarte rezervate, având impresia că se află nu în fața unor evrei chinezi, ci a unor chinezi evrei. Recunoașterea lor ca minoritate etnică le-ar aduce acestor chinezi autodeclarați ca evrei, subsidii din partea guvernului, reprezentare parlamentară și, foarte important, exceptarea de la severele legi chineze asupra controlului nașterilor, care permit numai un copil pe familie. Mai mult, unii dintre aceștii evrei chinezi au cerut dreptul de a pleca în Israel. Autoritățile chineze afirmă că asimilarea comunității din Kaifeng a fost totală și că nu mai există descendenți reali ai comunității din secolele trecute.

Singurul argument al acestor, mai curând, chinezi evrei este că ei nu consumă carne de porc. În rest, nu au nici cea mai vagă noțiune de cultură sau religie iudaică. Dar, după cum declara un consul israelian la Beijing, „dacă noi am elibera un pașaport israelian oricui ar spune că nu mănâncă porc, am fi inundați". Într-adevăr, închipuiți-vă ce ar însemna o imigrare chineză în Israel!

Iudaismul sefard în filatelie

Mordehai Arbel, diplomat, om de afaceri, istoric, literat, a publicat o carte: „Iudaismul spaniol și portughez în timbrele poștale ale lumii", tipărită în 74 de pagini, cu explicații în ebraică, ladino și engleză, pe hârtie velină, cu ilustrații de mărci poștale, la Editura „La Semana". Cartea, bine documentată, constituie o încântare pentru privitor, fiind tipărită în condiții ireproșabile, constituind un document valoros pentru cei preocupați de arta timbrelor și de iudaism.

Maimonide, Baruch Spinoza, Amedeo Modigliani, Camille Pissarro, Pierre Mendès-France, dr. Juan Lindo, Francesco Madeira și mulți alții - personalități care provin din familii de origine iudaică - alături de sinagogi, cărți de Tora, Meghilot-Zion, Menore, ritualul aprinderii lumânărilor de Șabat sunt prezentate pe numeroase timbre emise de zeci de țări, și care de curând au fost reunite în cartea citată. Autorul a început să colecționeze timbre încă din vremea copilăriei, iar în prezent are o colecție impresionantă. În ultimii ani, pasiunea lui s-a concentrat spre lumea iudaică, în special spre cea din America Latină, unde a călătorit de nenumărate ori, cu misiuni diplomatice. Vasta lui erudiție, precum și originea lui sefardă au fost factori care i-au canalizat interesul spre iudaismul sefard. Cercetările sale în domeniul istoriei comunităților evreiești sefarde l-au făcut cunoscut și la „Casa Ejdoturilor" din Israel, mai ales că și-a îndreptat atenția și asupra micilor comunități din zona Caraibelor. Rezultatele cercetărilor sale filatelice au fost publicate sub semnătura „Filatelistul sefard" în publicația „Aqui Jerusalem" și ulterior au fost reunite în cartea „Iudaismul spaniol și portughez în timbrele poștale ale lumii".

AUREL ROSIN

■ Franța: pictură de Modigliani (evreu-italian, de origine sefardă)

■ Comunitatea sefardă din Copenhaga a împlinit 300 de ani, iar Poșta daneză a consacrat un timbru evenimentului

■ Primul Templu al evreilor portughezi refugiați în Panama

Evreii din Sahara în evul mediu

Până nu demult, în 1960, în Maroc, în localitățile Mzab și Tafilalet existau comunități evreiești care se distingeau de Diaspora iudaică mondială prin faptul că... în rugăciunea lor rituală de Pesah membrii lor își exprimă speranța să se regăsească anul viitor la Tamentit. Tamentit este o localitate practic necunoscută, dar care a constituit un centru iudaic puternic în evul mediu în plină Sahara. O lucrare publicată recent în Franța de Jacob Oliel constituie cel mai important studiu asupra comunității evreiești din Tonat. Bazată pe cercetarea unor surse rabinice, precum și arabe și genoveze din secolele XIII-XV, ca și pe studii de toponimie, de epigrafie și de onomastică, lucrarea ne prezintă o comunitate evreiască aflată în plin deșert saharian, ale cărei origini se află, probabil, în anul 50 înaintea erei actuale, dar care s-a constituit într-un fel de „națiune", cum o califică autorul, după anul 132 al erei actuale. Timp de multe secole, imigrația evreiască în zona Tonat, aflată în actuala regiune de graniță sahariană algero-marocană, a continuat până spre anul 960. Aliați cu berberii, evreii din Sahara constituiau atunci o colectivitate puternică. Odată cu imigrarea masivă a musulmanilor spre Tonat, în secolele XI-XIV, evreii au devenit, demografic, minoritari și și-au pierdut statutul de autonomie politică.

Comunitatea a încetat să existe în 1492, când, în urma unei campanii de predici antievreiești a unui șeic arab, o parte a comunității a fost masacrată; alții au părăsit Tonatul; descendenții lor au trăit în Maroc până când, în urmă cu trei decenii, au plecat în Israel.

ŞTIRI ידיעות ŞTIRI

■ CONGRESUL MONDIAL EVREIESC ŞI ZIUA VICTORIEI

În zilele de 1 şi de 2 mai a.c. va avea loc conferinţa anuală a Consiliului de Conducere al Congresului Mondial Evreiesc. În acest cadru vor fi ţinute comunicări privind împlinirea a 50 de ani de la încheierea celui de-al doilea război mondial şi de la înfiinţarea Organizaţiei Naţiunilor Unite. Lucrările vor fi conduse de dnii Mendel Kaplan şi Izi Leibler.

■ ÎNTÂLNIRI

Dl Jones, preşedintele Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din Australia, s-a întâlnit, la Londra, cu membri din conducerea Consiliului Deputaţilor Evrei din Marea Britanie şi cu membri ai Consiliului Interparlamentar împotriva Antisemitismului. D-sa a avut, de asemenea, o întrevedere cu generalul Petrenko, eliberatorul lagărului morţii de la Auschwitz. Dl Jones a acordat interviuri posturilor de radio Actualităţi şi ABC din Marea Britanie, pe tema comemorării, în Israel, a 50 de ani de la eliberarea Auschwitzului.

■ COMUNITĂŢILE EVREIEŞTI SE PRONUNŢĂ PENTRU PACE

Conducerea Federaţiei

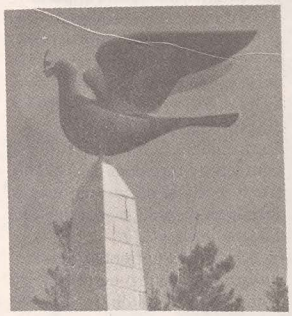

Comunităţilor Evreieşti din Argentina, de comun acord cu lideri ai comunităţilor evreieşti din Peru şi Ecuador, a subliniat în repetate rânduri, prin declaraţii publice, necesitatea găsirii unei soluţii în litigiul de graniţă dintre cele două ţări, pronunţându-se în favoarea păcii în regiune.

■ ANIVERSARE

Cu prilejul primei aniversări a acordului dintre Israel şi Vatican, a avut loc, la Bruxelles, o întrunire a liderilor organizaţiilor evreieşti şi a personalităţilor catolice angajate în dialogul interreligios din America Latină. S-a dat citire unei conferinţe - pe această temă - a lui Gerhard Riegner, în traducere spaniolă.

■ DECES

A încetat din viaţă, la Buenos Aires, Alberto Abadi, fostul trezorier al Federaţiei Comunităţilor Evreieşti din Argentina. Abadi a fost, de asemenea, preşedinte al Societăţii Prietenilor Universităţii Ebraice în Argentina, lider al Organizaţiei „Keren Hayesod" şi al unor instituţii de asistenţă socială.

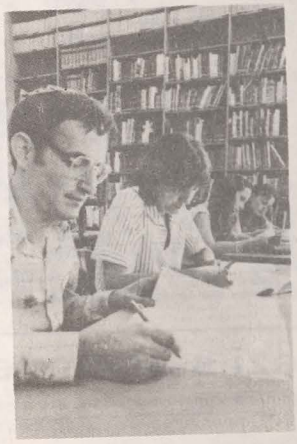

■ TINERETUL ŞI SECOLUL VIITOR

Consiliul European al Comunităţilor Evreieşti, în cooperare cu Asociaţia Tineretului Evreu, având sediul în Marea Britanie, organizează un seminar de pregătire, pe durata a patru zile, intitulat „Activitatea tineretului evreu în secolul viitor : o analiză a tineretului şi a surselor de informare". Seminarul va avea loc între 6 şi 9 martie a.c., la Aniere (lângă Geneva).

■ LA KFAR SABA

În anul 1994, la Editura Haaretz a apărut eseul criticului Ioram Brunovski, intitulat „Din Moldova până la Auschwitz", consacrat activităţii poetice şi tristului destin al lui Beniamin Fundoianu (Fondane).

La Kfar Saba, din iniţiativa doamnei Monique Joutrine, s-a înfiinţat „Cercul cercetătorilor vieţii şi operei lui Fundoianu", pentru a face accesibilă şi cunoscută în Israel opera marelui om de cultură.

Acest destin tragic l-a impresionat pe Ioram Brunovski, ca şi ideea cercului de a publica un volum din creaţia necunoscută a lui Fundoianu, poezii, eseuri, precum şi scrisorile trimise soţiei sale din lagărul de la Drancy, înainte ca marele poet şi critic să fi fost deportat la Auschwitz, unde a fost ucis.

■ SEMINAR

La Universitatea Tel-Aviv s-a desfăşurat, timp de patru zile, un seminar internaţional având ca temă metodologia şi mijloacele de luptă împotriva antisemitismului, seminar sponsorizat de Congresul Mondial Evreiesc şi de Liga împotriva Defăimării, în colaborare cu universitatea sus-amintită. Au participat delegaţi din 30 de comunităţi evreieşti din Europa, America de Nord, Centrală şi de Sud, Australia şi Africa de Sud.

■ EVREI SOSIŢI ÎN ISRAEL ÎN 1994

După cum declară Uri Gordon, şeful Departamentului Alia al Agenţiei Evreieşti, în 1994, în Israel au sosit circa 78 000 de evrei. În această cifră totală sunt incluşi toţi cei intraţi până la sfârşitul lunii decembrie.

■ UN DIPLOMAT ITALIAN A SALVAT 280 DE EVREI

Guelfo Zamboni, un diplomat italian, a salvat un număr de evrei în timpul celui de-al doilea război mondial, dându-le acte false.

„Statul Israel salută cu emoţie şi admiraţie memoria lui Guelfo Zamboni, care, în acele grele momente, a ştiut să incrimineze barbaria şi să salveze sute de evrei de la moarte".

În 1943, el a fost consul la Salonic (Grecia), când, în timpul ocupaţiei naziste, 55 000 de evrei se aflau sub persecuţia nazistă şi când au început deportările la Auschwitz. Astfel, cu acte false, 280 de evrei au putut pleca la Atena, salvându-se de la deportare.

În octombrie 1992, ambasadorul Israelului în Italia, Avi Pazner, i-a înmânat medalia de onoare „Yad Vashem", iar 280 de copaci au fost plantaţi în Ierusalim în memoria celor 280 de evrei salvaţi.

Tullia Zevi, preşedinta Uniunii Comunităţii Evreieşti Italiene, spunea : „Zamboni a fost unul dintre acei italieni care, în acele întunecate vremuri, şi-au amintit că au inimă". De aceea „îl onorăm şi ne amintim de el cu afecţiune şi respect".

■ RESTAURANTUL „SHEBA"

● Imagine din restaurant

În anul 1993, Betty Dinku a înfiinţat, la Ierusalim, un restaurant - pe care l-a denumit „Sheba"- cu produse exotice specific etiopiene. Acest gen de restaurant a fost visul ei de opt ani, după ce a făcut Alia. Chiar dacă o mare parte din familia sa se află în Diaspora, ea a optat pentru Israel „din dorinţa de a trăi o adevărată viaţă evreiască".

■ SIMPOZION LITERAR

Universitatea Ebraică din Ierusalim a organizat în onoarea scriitorului Aharon Appelfeld un simpozion literar, sub titlul: „De la Cernăuţi la Ierusalim", în care a fost discutat specificul personalităţii şi operei scriitorului, „care-şi are rădăcinile în Bucovina ..." aşa cum remarca profesorul Gherşon Shaked.

■ TALENTAŢI ŞI MARGINALIZAŢI

Dintre tinerii sosiţi în Israel datorită „Operaţiunii Solomon", în 1991, din Etiopia, s-a constatat, în timpul şcolarizării lor, că peste 300 posedă capacităţi intelectuale superioare mediei. Ei au fost plasaţi în şcoli speciale capabile să valorifice la maximum talentele personale. Dar alţi 250 de copii proveniţi din Etiopia au prezentat dificultăţi la învăţarea limbii ebraice şi s-a constatat că aceştia suferă de diverse handicapuri, cum ar fi dislexia. În scopul ajutării acestor elevi între 12 şi 18 ani, se folosesc metode pedagogice de avangardă.

*

Printre tinerii veniţi din Comunitatea Statelor Independente în Israel, s-a observat recent tendinţa neliniştitoare de a abandona total sistemul şcolar. Se estimează că un număr de peste 7 600 de tineri olimi, provenind în special din familii locuind în medii sociale defavorizate, pot fi consideraţi la marginea sistemului educativ israelian. Pentru remedierea acestei situaţii, s-a lansat un program pilot constând din cursuri de ebraică şi acordarea de îndrumări individuale şi colective.

■ ARTE

Între 19 şi 21 martie a.c., Consiliul European Evreiesc va găzdui un seminar cu tema: „Arte creative în educaţia evreiască". Seminarul va avea o structură de practică într-un atelier. Vor lucra împreună profesori, artişti şi studenţi, dezvoltându-şi ideile privitoare la muzică, dramaturgie, arte vizuale şi dans. Evenimentul va avea loc la Liceul „Regele Solomon" din Londra.

■ PUBLICISTICĂ

Aproape 50 de ziarişti din presa evreiască europeană s-au întrunit într-o zonă aflată în apropiere de Paris, în cadrul unui simpozion organizat de Consiliul European Evreiesc, în colaborare cu organizaţia Fondul Social Evreiesc Unificat, pentru a discuta modalităţi de îmbunătăţire a comunicării şi a activităţii redacţionale. A fost prezentată o gamă largă de publicaţii, programe radio şi buletine comunitare.

■ GABRIEL PREIL

Important scriitor contemporan de limbă ebraică, unul dintre fondatorii ebraicei moderne literare, Gabriel Preil (1911 - 1993) s-a născut în Dorpat (Estonia), dar din 1922 a trăit în Statele Unite, iar în 1993 s-a stins din viaţă la Ierusalim.

Deţinător al mai multor premii - printre care premiul israelian Bialik - el a publicat în Israel un număr de nouă cărţi. Printre ele semnalăm : „To Be Recorded" şi „Collector of Autumns". A scris şi

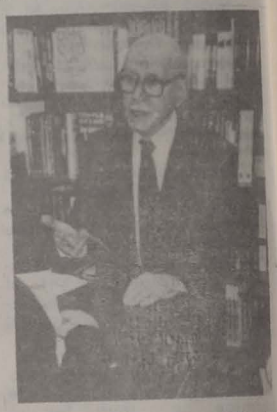

în engleză şi idiş un număr de nuvele şi romane.

■ DICŢIONAR ENCICLOPEDIC

În Editura „Cerf" a apărut acest amplu dicţionar al iudaismului, numărând 1 722 de pagini şi prin care - aşa cum se subliniază - este făcută „o elementară justiţie, act de recunoştinţă şi de gratitudine faţă de prestigiosul aport al iudaismului la cultură şi faţă de autenticul acces la adevăr pe care-l oferă propriile cercetări şi propria viaţă".

■ DOUĂ PARTIDE ANTISEMITE INTERZISE ÎN GERMANIA

Paralel, autorităţi germane de resort au luat două măsuri menite să contribuie la asanarea climatului politic al ţării, tulburat de resurecţia extremismului. Astfel, ministrul federal de interne a anunţat interzicerea formaţiunii neonaziste Partidul German Liber al Muncitorilor, iar guvernul oraşului-land Hamburg interzicerea unui partid de aceeaşi orientare, denumit Lista Naţională. Aceste formaţiuni propagau făţiş o ideologie xenofobă şi antisemită.

■ ARTIŞTI EVREI AMERICANI

Muzica lui captivează şi inspiră ascultătorii din lumea întreagă. El combină muzica sa de jazz cu o tehnică pianistică extraordinară şi cu un mare talent de improvizaţie, cu muzica nemuritoare din tradiţia evreiască, care-i încântă pe toţi ascultătorii.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

HOW COULD WE LIVE WITHOUT HAMAN ?

That's it, the whole sad truth: we cannot live without Haman. Whenever we have said to ourselves, "It's over now. There comes the end of hate, wars, bomb cars and of any other latest contraption, product of human progress run amuck," whenever we have sought to dissolve our identities in the indistinct bosom of humanity (if others have done so, why shouldn't we?), the good Haman has never failed to turn up in the nick of time, and make us change our minds. The Talmud itself tells how 48 prophets and 7 prophetesses could not between them bring the Jews back to Judaism, or restore Jewish unity as Haman did single-handedly. Big Hamans, smaller Hamans, whatever their importance, we owe them gratitude. Would we still be what we are without them?

Who other than Haman has prompted Ilya Ehrenburg to vow--and we subscribe to it--that "I'll stay Jewish for as long as there is one anti-Semite left in the entire world"? Who other than Haman, our benefactor, has compelled us to write, paint, compose music, make movies, and turn out so many masterpieces of world culture, that have been our spiritual shield, our special way of resistance in the face of powerful enemies, from Nebuchadnezzar and Titus, to Chmyelnitzky and Hitler.

No irony has been intended. That's a fact. We all need one another. Haman needs Ahashverus. How else would he have got in control of Susa without a satrap napping on his throne and swinging like a weathercok upon the faintest breath of a courtier's advice? How else would Esther have emerged as a consummate politician, calling our attention to the equality of genders, hadn't a 'final solution' been invented? And even Mordechai, for all his loyalty and dignity and humaneness, would have accomplished nothing without Ahashverus' insomnia, without Haman's lust for power and his delight in inflicting punishment on anyone that would not bow low enough before him, without Esther's responsiveness to the collective danger.

And what if we gave Haman a chance to improve his record? What if we trusted his crocodile tears, and forgot about caution? Look up in our history books what has become of the Babylon academies, of the golden Spanish century, of the brilliant Viennese intelligentsia, the jewel of the early 20th century. Listen to the newscasts: a bomb attack against a Jewish community center in Buenos Aires, a bomb truck near the Israeli Embassy building in Bangkok, a plane crash in Panama, two bomb attacks in London, a bus in Nethanya...

No, do not let sadness overwhelm you on Purim. We must burst out laughing, there is no escape, because, in fact, it's them, the Hamans, who have no escape: history has never taught them anything, and they are not about to set out learning.

E. SUHOR

The Jewish Community in Timişoara

PAST AND PRESENT

Timisoara and the surrounding south-western region of Romania have long been home to Jews. The first Jewish settlements that are known of date back to nearly 400 years ago, as evidenced by the oldest tombstone preserved, that of a surgeon, Asael Azriel, that was laid there in 1637.

No sooner had an important congregation, 48 family-strong, been established than it started to put up a temple, a ritual bathhouse, a Judaic school, and a charity society. Anti-Jewish discrimination did not take long to surface either. Settlements were only permitted outside of the city, and even that authorization was regarded as a favor and was not granted until the congregation had paid a significant tolerance tax in exchange.

Though their trades were not exactly thriving, our forerunners steadily increased in numbers and so did their temples and prayer houses. Among the leaders of the congregation were illustrious rabbis, such as Schuck and son, Sofer and son, Dr. Mauriciu Loewy, Dr. Iacob Singer, and others, whose names have gone down in history and will forever be remembered.

Local Jews have made a crucial contribution to the development of Timisoara into a major hub of industry, finance, commerce and craftsmanship. In addition, the institutions they have set up and their active part in every realm of culture have been a steady proof that we have not been called the "people of the Book" for nothing.

Unfortunately, this did not spare us any of the usual persecution, and has never prevented us from being turned into scapegoats and into targets of anti-Semitic and xenophobic hate. In 1938-1940, Fascism broke out into the open. Jews were bereaved of their rights, enlisted forcibly in hard labor detachments, subjected to no end of humiliations. Yet one has to acknowledge in all fairness that here, in Timisoara, no deportation was carried out, nor were the Jews obliged to wear the yellow Magen David on their clothes.

The Timisoara community numbers today about 600 Jews, down from a previous 13,000, but its activity is noteworthy given its present strength. Two temples are still in operation, Talmud Torah courses are being taught, and a youth choir is in place.

Social assistance is doing a very good job, looking after the aged people and the sick whose necessities are fully tended to. Hot meals are daily cooked in our kosher restaurant, and are delivered to the homes of our assistees. A rest home of more than 30 beds is in service, and so is a health center that also provides drugs and home treatment. Food relief is periodically dispensed to the needy, and a financial aid too whenever it is necessary. This is only part of the community's efforts to improve the living of the aged and brighten their existence.

This intense social work would be impossible without the generous help of the Joint Distribution Committee to which our entire heartfelt gratitude is due.

Five years have slipped away since the December Revolution, which not incidentally flared up from this very town. The government vows to fight and uproot any seeds of xenophobia and anti-Semitism. Nevertheless, such pests are still noxiously active, particularly in the media. To this we make it our duty to supply a steadfast, dignified and documented response.

First Rabbi Dr. ERNEST NEUMANN,
President of the Community

THERE ONCE WAS A JEWISH HOSPITAL IN CLUJ

■ At the heart of Transylvania Jewish physicians lived true to Hypocrates' Oath.
■ 35% of patients were non-Jewish. ■ 25% of the sick were treated free.

The idea of setting up a Jewish hospital in Cluj had long been on the mind of Transylvanian Jews. As early as in the wake of World War One a committee headed by Professor Dr. Paul Steiner sought to gain support for the idea, yet unfortunately their efforts met with little success. It was only in 1926 that, following the advice of First Rabbi Akiba Glasner, David Sebestyen, a prominent magnate and philanthropist, decided to mark the 50th anniversary of his wedding by donating a large ground plot on the banks of the Somes River for a future Jewish hospital.

One should not overlook the precious contribution of David's son, Iosif Sebestyen, who conducted an ample and successful fund-raising activity on behalf of the project. Likewise, an important part was played by Uj Kelet, a Cluj newspaper that constantly advocated Jewish rights and was the first to spread Zionist ideas in Transylvania.

In addition to the estate, David Sebestyen offered 1 million lei to help start the construction. Using this and other donations, an outpatient health center went into operation in 1928. It started with a total 1,000 patients examined in its first year, rising to 8,000 in the second. It is important to note that over 40 percent of the patients were non-Jewish.

The hospital itself opened November 10, 1929. It originally consisted of four divisions--gynecology and obstetrics, surgery (with Steiner at the helm), ophthalmology, and radiology. The inauguration of the main building, erected on a blueprint by Engineer Devecseri, was attended by public officials, academics, clergy and representatives of other hospitals.

A lottery set up for this purpose and further donations helped raise funds for an additional building that housed a division for internal diseases, a pediatrics one, and a laboratory outfitted with the best equipment that was available at the time. The new wing was inaugurated September 6, 1931. Attending the ceremony were Romania's Chief Rabbi Niemirower, prominent faculty members from the Cluj School of Medicine (now the University of Medicine and Pharmacology), such as Iuliu Hatieganu, Victor Papilian who also served as a director of the Cluj National Theater and Opera House, as well as numerous guests from abroad.

Appointed to run the hospital was Dr. Mor Fenichel, while Marcel Haas headed the surgery division and Oskar Vertes was in charge of gynecology. Other leading positions were held by Imre Farkas, Sigismund Weinberger, Henric Goldglanz, Adolf Loebl, Zoltan Vass, Nicolae Elekes, and Marcel Roth. To train a specialized auxiliary staff, a school for nurses, known as Esther's Order, was created.

In 1936, hospital patients totaled more than 2200. A quarter of them were treated free of charge and 35 percent of them were non-Jews. The hospital carried on successfully until the 1948 nationalization when alongside other private property hospitals were shifted under ownership of the state.

As many people would now like to know where this Jewish hospital was located, it would be useful that a plaque be placed on the main building facing the Somes River. It should say that there was once a hospital there that would treat residents of Cluj and elsewhere, that it was put up on Jewish money and was staffed by Jews who took care of everyone, Jews and Christians alike. Finally, it should say that the hospital enjoyed a widespread prestige it had well deserved.

Also in Cluj, there once were three private hospitals owned by Jewish doctors--one that belonged to Dr. Matyas Matyas (today a pediatrics clinic), Dr. Paul Steiner's one (today the Railways Co. Hospital), and the Dr. Lengyel Sanitarium.

As these Jewish doctors, some of whom went on to teaching medical sciences after WW II, are worth a tribute, here is a list, even though incomplete, of their names: Prof. Matyas Matyas, Prof. Paul Steiner, Prof. Iosif Iacobi, Lect. Nicolae Elekes, Lect.Dr. Emil Menyasz, Prof. Elfer, Prof. Hugo Strauss, Prof. Aurel Kaufman, Lect. Mauriciu Deleanu, Lect. Eva Rosenfeld, Lect. Mauriciu Schapira, Prof. Samuel Iszak, Lect. Ludovic Ratiu, David Rub, Stefan Stein, Andrei Ban, Arpad Vass, Gheorghe Stern, Lect. Tiberiu Holan, Vera Derevenco, Gheorghe Neufeld, Nicolae Feles, Gheorghe Herman, Lect. Tiberiu Lustig, Lect. Mihai Gidali, Lect. Francisc Koepich, Dr. Shirley Ficher. As was said earlier, the list may not be complete, but it nevertheless signals that at the heart of Transylvania, Jewish doctors worked and, though in shrunken numbers, are still working true to Hypocrates' Oath, to serve their fellow humans.

VASILE GRUNEA

IN THE PRESS

The first volume of Victor Eskenasy's *Sources and Testimonies on Romanian Jews (from the 2d c. to the 17th c.)*, first published in 1986 and long since out of print, will soon come out in a revised version. It is part of an ample series, conceived by late Chief Rabbi Dr. Moses Rosen, of blessed memory, that has continued with Volume Two/1 (1988) and Volume Two/2 (1990), both dealing with the 18th century. The entire work emerges as an unambiguous document proving that the Jewish community has lived for centuries alongside the hospitable Romanian nation, has worked with them and fought by their side in wars to achieve and defend the goals of social and national liberty, progress, and civilization.

*

Children, to whom they are addressed, but also grown-ups will certainly enjoy a collection of short stories by some of the greatest Yiddish authors. The volume, currently in the press, will include selected pieces by Mendele Moicher-Sforim, Shalom Aleichem, Yitzhak Leibush Peretz, Shalom Ash, and Isaac Bashevis-Singer, in a beautiful Romanian version by Anton Celaru. Still adding to the charm of the stories are a number of exquisite illustrations by noted artist Tia Peltz.

*

The *Participation of Jews in the Industrial Developmennt of Bucharest from the mid-19th c. to 1938* is the topic of an interesting study by Dr. Avram Rosen. The research reveals in precise facts and numbers the major contribution that Jewish industrialists made in raising and renewing production, as well as in settling up, expanding and modernizing large numbers of enterprises in the Romanian capital city.

כתב־עת

של היהדות מרומניה

כ״ט אדר א׳ תשנ״ה *מס׳ 799 *
דו שבועון

מפיסגה לתהום

שיחה לפרשת ״כי תשא״ - מאת הרב מנחם הכהן

רשת העגל שהתרחשה סמוך למעמד הנשגב של מתן התורה בהר סיני, באה ללמד
ז תמיד ובייחוד לאחר ימים גדולים, רובצת לפתחנו סכנה של נפילה מאיגרא רמה
מירא עמיקתא, - הידרדרות מפיסגה האמונה והתרוממות הרוח של ״יירא ישראל
ת חיד הגדולה אשר עשה ה׳ במצרים, ויירא העם את ה׳ ויאמינו בה׳ ובמשה
בדו״ (יד, לא) אל תהום הכפירה ושפל המדרגה של ״עשו עגל בחורב וישתחוו
מסיכה, וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, שכחו את מושיעם עושה גדולות
מצרים, נפלאות בארץ חם, נוראות על ים סוף״ (תהלים קו, יט - כב).
מעמד התגיגי הגדול של קבלת התורה, הכריזו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד
״נעשה ונשמע״
הו מתמידים בשמירת התורה והמצוות, אלמלי נכשלו כשלון מחפיר בעס ק ביש של
מעשה העגל״. כי אז היה נבכי - נבכיו של לבו של כל אחד מישראל מקדש ה׳. משכן
השראות השכינה בתוכו, ולא היה בכלל צורך להקים משכן מיוחד שבו תהא
שכינה שורה, רק כיוון שנכשלו כשלון מחפיר זה או נוצר הצורך להקים משכן,
(קום שם יקריבו קרבנות כפרה לכפר על כל עוונותיו.

כסף ״מחצית השקל״

עה הקב״ה לזכות את ישראל, לסגר עליהם וללמד עליהם זכות שלא נכשלו באותו
עשה מגונה אלא מפני השפע של כסף וזהב שהירבה להם, היא שגרמה להם
תקלה,כדברי חז״ל (ברכות לב,א) ״אמר משה לפני הקב״ה: ריבונו של עולם, בשביל
סף וזהב שהשפעת להם לישראל הוא גרם שעשו את העגל. משל לאדם אחד שהיה
ן בן,הרחיצו,סכהו והאכילו והשקהו ותלה לו כיס(ארנק כסף) על צוארו והושבתו
ל פתח ז ונה, מה יעשה אותו בן שלא יחטא?״. לפיכך, מיד לאחר מעשה העגל.
דבר ה״ אל משה לאמר: ונתנו איש כופר נפשו בפקוד אותם...העשיר לא ירבה
הדל לא ימעיט ממחצית השקל״. תרומה לבנין יסודות המשכן. שמהם,ממחציתי
שקלים נעשו האדנים למשכן. אם כי הגורם הישיר לחטא היתה הסטייה ממקורות
חצבתם, הנהייה אחרי חוקת הגוים וחבלי העמים, הן הן שהיו בעוכרם שעשו
מעשה כל הגויים עובדי עבודה זרה, והוא רחום כיפר עוונם ולא גזר עליהם כלייה
אלא הקדים להם רפואה למכה מפקד האוכלוסין באמצעות תרומה ״מחצית
השקל״.

מטבע של אש

מרות שלא עמדו במבחן ו״אמנם חטאתם חטאה גדולה״ בשל ההרגל בארחות
מים גלותיים, מחמת הצמידות בתרבות זרה נתקלו בעבודה זרה, אולם מתוך
חראו נכונות לתרומת המשכן ברוח של נדיבות ותוך התלהבות שראשיתה
מחצית השקל״, כמו שאמר רש״י: ״זה יתנו - הראה לו כמין מטבע של אש
משקלה כמחצית השקל ואמר לו: ״כזה יתנו״, מתוך רצון והתלהבות, ראוים היו
סליחה ומחילה וכדאים לכפרה. לכן: ״ולקחת את כסף הכיפורים מאת בני ישראל,
ותת על עבודת אוהל מועד והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה׳ לכפר על נפשותיכם״

הרב מנחם הכהן - ירושלים עיה״ק

ערה: מפני שנפלו טעויות בגליון הקודם, אנחנו מדפיסים
חב את המאמר דלעיל ועם המחבר הנכבד והקוראים הסליחה

ידיעות מקהילותינו

מת

רך שיעור תלמוד תורה ע״י המהנדס המורה הרמן צימבל מטימישוארה גם
קהילת יהודי אראד. התלמידים שרובם מתחילים, מעוניינים מאוד במאמץ ללמוד
ת שפת אבותינו ושל המדינה המודרנית ישראל.

רפאה

קהלת יהדי קלוז׳. יש מרפאה עם שני רופאים ואחות שפועלים לטיפול הנתמכים
קלוז׳, דעז׳ וטורדה.

מכבים מפיאטרה ניאמץ

קהקה האומנותית, ״המכבים״ של קהילת יהודי פיאטרה ניאמץ שכוללת את
למידי התלמוד תורה שבפיאטרה ניאמץ מציגה בהזדמנות חגים יה ודיים, או לכבוד
רחים מחוץ לרומניה,הצגות על נושאים יהודיים, שמראים היבטים של החיים
קהילתיים היום־יומיים, מנהגים ומסורת יהודית. הצעירים המוכשרים האלה
אוד מוערכים על ידי קהל הצופים.

העבר וההווה של קהילת יהודי טימישוארה

נספר בקיצור את תולדות בני עמנו פה במערב רומניה.
התיישבנו כאן זה 400 שנים. המצבה העתיקה ביותר שמעידה על כך היא של הרופא המנתח עשהאל עזריאל שנפטר ב־1637.
כאשר התיישבו כאן באופן סופי 48 משפחות, דאגתם הראשונה היתה לבנות בית כנסת ומקווה טהרה, ליצור חדר ובית ספר יהודי וחברת גמילות חסדים. כמובן מאליו הפעילו עוד אז, בשנים הראשונות אמצעי הפליה נגד היהודים. לא נתנו להם להתיישב בתוך העיר. אך ורק מחוץ לעיר, וגם את זה החשיבו לחסד, שנתנו רק תמורת שילום מס סובלנות.
למרות שמצבם הכלכלי לא היה מזהיר, מספר התושבים היהודים הלך ורב ובאותה המידה גם מספר בתי הכנסת, בתי המדרש. היו להם רבנים מפוארים כגון הרב שוק ובנו. הרב סופר ובנו, ד״ר מאוריציו לווי, ד״ר יעקב זינגר וכו׳. שמותיהם נזכרים בהוקרה.
ליהודים המקומיים תרומה כבירה להתפתחות העיר טימישוארה למרכז תעשיתי, פיננסי, מסחרי ושל בעלי מלאכה גדול.
הוכח תמיד, שעל ידי מוסדותינו ופעילותינו בכל שטחי התרבות והאומנות, בהם היינו נוכחים, שבצדק נקראים אנחנו ״עם הספר״.
בכל זאת לא חדלנו להיות נחשבים ״שעירים לעזאל״ ומטרת האיבה האנטישמית ושנאת זרים. בשנות ה1938 - 1940, הפאשיזם פעל בגלוי. חוסר הזכויות, עובדת גיוסינו לפלוגות עבודות פרך, קיפוחנו בכל מיני אופנים היו מנת חלקנו, אבל עלינו להודות שמכאן מטימישוארה לא הגלו אותנו וגם לא הכריחו אותנו לשאת את הכוכב הצהוב.
כעת אנחנו סמוך ל־600 יהודים ביחס ל - 13.000 שהינו פעם. עם פעילות כבירה שכדאי להבליט אם נקח בחשבון את המספר שלנו. קיימים שני בתי כנסת, שיעורים בתלמוד תורה ויש גם מקהלת נוער נהדרת.
פעילות כבירה נעשית גם בשטח העזרה הסוציאלית שמיועדת לאנשים ישישים וחולים. מספקים להם את כל צרכיהם. כל יום מקבלים מזון חם שמכינים במסעדה הכשרה, המובל לדירות הנתמכים. יש לנו בית אבות בן יותר משלושים מקומות, מרפאה שמטפלת גם בדירות הנתמכים ומביאים גם תרופות נחוצות. נתנות חבילות מזון בזמנים קבועים ואיפה שיש צורך בכך נתנת גם עזרה כספית. פרטתי כאן רק חלק ממה שנעשה להטבת ויפוי חיי הישישים.
כל הפעילות הסוציאלית הזאת לא היתה אפשרית אלמלי העזרה העקרית של הסתדרות גמילות החסדים ״ג׳וינט דיסטריביושן קומיטי״ שאנחנו מביעים להם גם בהזדמנות זו את רגש התודה שלנו.
עברו כבר חמש שנים אחרי מהפכת 1989 ואין זה מקרה שמקור האירוע הזה היה בעירנו. הממשלה מתמקמת במצב המאבק לסלק את כל היסודות שמביאים לשנאת זרים ואנטישמיות, מה שאינו אמר שכבר אינם כל הספחות שעוד מורגשות בעיקר באמצעות העתונאות ושאנו מוכרחים להאבק בהן בהתמדה וקשיות עורף, בכבוד עצמי ובתענות נכונות.

הרב ד״ר אהרן ארנסט נוימן

היה היה בית חולים בקלוז׳...

בתוך תוכה של טרנסילבניה, הרופאים היהודים שמרו את שבועתו של היפוקראט: שלושים ושלושה אחוז מסך כלל החולים היו לא יהודים ועשרים וחמשה אחוז קבלו טיפול רפואי חינם אין כסף.
המחשבה ליצירת בית חולים יהודי בקלוז׳ הטרידה שנים רבות את יהודי טרנסילבניה. מיד אחרי מלחמת העולם הראשונה, ניסה ועד ובראשו הפרופ. ד״ר פאול שטיינר לעשות תעמולה למטרה זו, אבל לצערנו הרב, בלי לעורר חד. בשנת 1926, לפי עידודו של הרב עקיבא גלזנר ז״ל, לרגל חתונת הזהב שלהם, תרמו משפחת שעבעשטין שטח גדול על שפת נהר סומש. מוטל עלינו להזכיר שפעולה חזקה לשכנע אותם עשה גם בנם, יוסף שעבעשטין, שהצליח לגייס את הגורמים העקרים לבניית בית החולים. גם לעתון היהודי בהונגרית ״אוי קעלעט״ (״מזרח חדש״) בעשיית התעמולה לבנית בית החולים. (דרך אגב, העתון הזה נאבק במסירות רבה למען זכויות היהודים והיה התועמלן החשוב ביותר של הדעות הציוניות בטרנסילבניה).
דוד שעבעשטין,תרם גם מיליון ליי למען הבניה. בהשתמשם בתרומות האלה ואחרות התחילה לפעול המרפאה הניידת.
מספר החולים שטופלו היה בהתחלה בן אלף איש ובשנה השניה בן 8.000 אנשים.
אנו צריכים להזכיר ש40% של המטופלים היו לא יהודים. בית החולים הבנוי התחיל לפעול בעשירי בנובמבר 1929 עם מחלקות למחלות נשים, ילוד, ניתוח (תחת הנהגתו של פרופ. ד״ר פאול שטיינר), מחלות עינים, רדיאולוגיה.
הבנין הראשי נבנה לפי תכניותיו של המהנדס דעבעוועצירי וחנוכתו נעשתה בנוכחות שלטונות המדינה, נציגי האוניברסיטה, של כמרים ושל בתי חולים שונים. אירגון הגרלה איפשרה בניית אגף חדש וכך נוצרה מחלקה למחלות פנים, מחלקה לילדים ומעבדה עם כלים ומכשירים הכי חדישים בזמן ההוא. חנוכת האגף החדש נעשתה בשישי בספטמבר 1931. בחגיגה זו השתתף גם הרב הראשי של יהודי רומניה, י. נימרובר, פרופסורים מפורסמים של הפקולטה רפואה מקלוז׳ (כיום האוניברסיטה לרפואה ולרוקחות) יוליו האציגנו, וויקטור פאפיליאן, שהיה גם מנהל הטיאטרון הלאומי ושל האופרה מקלוז׳, וכמו כן הרבה אורחים מחוץ לארץ. מנהל בית החולים היה ד״ר מור פעניקעל, מחלקת המנתחים תחת הנהגתו של מרציל האאס, הילוד תחת הנהגתו של אוסקר ווערטעש. רופאים אחרים עם תפקידים חשובים היו: אימרה פארקאש, סיגיסמונד וויינברגר, הנריק גולדגלאנץ, אדולף לעבעל, זולטאן וואש, ניקולאי עלעקעש, מרציל רוט. אורגנה גם הוראה לצוות העזר ״מסדר אסתר״ לאחיות. ב - 1936, מספר החולים המאושפזים עלה ליותר מ־2200, בית החולים פעל בצורה זאת עד 1948, כאשר הולאם.
היות וכיום הרבה אנשים שואלים איפה בית החולים היהודי, היה רצוי לשים לוח על הבנין שעל שפת הסומש שיעיד ששם פעל למען אזרחי העיר ולא רק להם, בית חולים שנבנה על ידי תרומת היהודים, עם סגל יהודי לכל הקוראים לעזרתם, יהודים ונוצרים כאחד, בית חולים בעל יוקרה.
בתוך טרנסילבניה פעלו ועוד פועלים גם כיום מאות רופאים יהודיים, ביניהם פרופסורים ומרצים שקיימו בכבוד את פקודות השבועה ההיפוקרטית

צבי בן עמנואל